

ESZKÖZTÁR A RENDŐRSÉG SZÁMÁRA
AZ LMBTQI EMBEREK ELLEN ELKÖVETETT
GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNYEK TÉMÁJÁBAN
KÉPZÉST TARTÓKNAK

SAFE.TO.BE BY SPEAK OUT
PROJECT

**ESZKÖZTÁR A RENDŐRSÉG SZÁMÁRA
AZ LMBTQI EMBEREK ELLEN ELKÖVETETT
GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNYEK TÉMÁJÁBAN
KÉPZÉST TARTÓKNAK**

Bevezetés – 7

AZ ESZKÖZTÁRRÓL – 8

Rólunk – 8

A „Come Forward” (Állj elő!) projektről – 11

Az eszköztár célcsoportja – 12

Elmélet – 13

Interaktív tanulás – 13

Megközelítés – 14

Módszertan – 15

Kvalitatív kutatás – 15

Előzetes tesztelés – 17

Gyakorlati információk – 18

Logisztika – 18

A KÉPZÉS – 19

A képzés felépítése – 19

Dióhéjban – 19

GYAKORLATOK, 1. RÉSZ – 21

Jégtörő gyakorlat – 21

„Nem is érdekli őket” – 23

Véleményvonal – 23

Jó gyakorlatok – 25

ELMÉLET – 28

Gyűlölet-bűncselekmények – 28

Meghatározások – 28

Arányosság – 31

**Az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-
bűncselekmények látenciája – 32**

Másodlagos viktimizáció – 33

**Szexuális irányultság, nemi identitás és önkifejezés, nemi
jellegek, LMBTQI: fogalmak és magyarázataik – 34**

Az LMBTQI betűszó jelentése: – 35

KVÍZ – 38

JOGI SZABÁLYOZÁS – 42

Európai Unió – 42

Magyarország – 45

GYAKORLATOK, 2. RÉSZ – 54

Miért hasznosak a gyakorlatok? – 54

Szerepjáték 'light' – 55

Felvezetés – 56

Feldolgozás – 57

Megtörtént, valós esetek – 58

KONKLÚZIÓ – 70

TOVÁBBI OLVASMÁNYOK – 71

Kristof de Bussernek a sok konzultációért, Koen Aeltermannnak az illusztrációkért, Freek Heymannak az animációért, Tobi Smethurstnak az angol nyelvi szerkesztésért, Ena Jurovnak a grafikai tervezésért, minden rendőrnek és áldozatsegítő szakembernek, akivel a projekt során interjút készítettünk, valamint az összes projektpartnernek.

SAFE.TC.BE BY SPEAK OUT PROJECT

A „*Speak Out! – Hallasd a hangod! A homo- és transzfób gyűlöletbeszéd és gyűlölet-bűncselekmények kezelése*” elnevezésű projekt az Európai Bizottság *Jogok, egyenlőség és polgárság programja* (2014–2020) támogatásával valósul meg.

Ez a kiadvány az Európai Unió *Jogok, egyenlőség és polgárság programjának* támogatásával készült. A kiadványban foglalt tartalomért kizárólag annak szerzői tartoznak felelősséggel, és nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság álláspontját.

Az Európai Unióban működő civil szervezetek sokat dolgoztak már a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények témáján. Mégis alábecsüljük az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények számát és hatását is. Ezeket a bűncselekményeket az áldozatok többnyire nem jelentik, így nagyon magas a látencia, de még ha meg is teszi a bejelentést a sértett, a **hatóságok gyakran figyelmen kívül hagyják a támadás gyűlölet-motivációját**, és enyhébb megítélésű bűncselekmény kapcsán kezdenek nyomozni, vagy bűncselekmény hiányában megszüntetik a nyomozást. Számos áldozat, aki úgy dönt, hogy nem tesz feljelentést, azért jut erre, mert nem gondolja, hogy a rendőrség megfelelően reagálna, vagy egyenesen fél a rendőrök reakciójától, illetve attól tart, hogy tovább traumatizálja, ha újra kell élnie a történeteket egy idegen előtt, aki talán nem is megfelelően reagál.

Ez az eszköztár, egy interaktív útmutató a rendőrök számára képzést tartóknak, különösen erre az utolsó problémára reagál. Elsődleges célja, hogy felhívja a figyelmet a gyűlölet-bűncselekmények bejelentésével kapcsolatos lelki tényezőkre. A képzés során a résztvevők megismerhetnek néhány valós történetet, illetve ezeken keresztül „rossz” és „jó” példákat a bejelentést tevő áldozat szemszögéből. A képzés arra ösztönzi a résztvevőket, hogy képzeljék magukat egy gyűlölet-bűncselekményt bejelentő LMBTQI ember helyébe, hogy ezáltal jobban megértsék azt a stresszhelyzetet, amivel a feljelentés járhat.

Mindezzel a biztonságos légkör megteremtésére próbáljuk rávenni a résztvevő rendőröket, mert ez elsődleges szükséglete az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak, ha feljelentést tesznek.

Ha az áldozatok megfelelő segítséget kapnak, és rendszeresen jelentik a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekményeket, akkor jobban megértjük majd az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények elterjedtségét, és ennek megfelelő iránymutatásokat tudunk adni és foganatosítani. Ez segíthet csökkenteni a gyűlölet-bűncselekmények elterjedtségét és a közösségre gyakorolt negatív hatását is.

AZ ESZKÖZTÁRRÓL

Az eszköztárnak ez a része a képzőnek szól. Azt javasoljuk, hogy olvassa át ezt a részt, mielőtt elkezd készülni! Leírjuk a képzés kereteit, néhány releváns külső forrást ajánlunk a figyelmébe, és módszertani információt is nyújtunk az eszköztár létrehozásáról.

Rólunk

Célunk, hogy támogassuk a szakembereket, hogy védelmet nyújthassanak az LGBTQI közösségnek a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények és gyűlöletbeszéd ellen, és hogy növeljük a közösség jogtudatosságát.

Gyakorlati segítséget nyújtunk a gyűlölet-bűncselekményekkel és gyűlöletbeszéddel foglalkozó szakembereknek.

Információt nyújtunk a kormányzati és más intézményeknek, szakembereknek és az egész társadalomnak a gyűlölet-bűncselekményekről.

— Safe To Be

A Safe To Be (*Hallasd a hangod!*) európai projekt, amelyben kilenc EU-tagállam szervezetei vesznek részt. Képzési eszköztárunk célja, hogy növelje az áldozatsegítők és a bűnüldözés területén dolgozók tudatosságát a gyűlöletbeszéd és a gyűlölet-bűncselekmények LGBTQI közösségre gyakorolt hatásairól. A projekt során a résztvevő szervezetek egy kézikönyvet is kidolgoznak a helyreállító igazságszolgáltatásról és annak alkalmazhatóságáról gyűlölet-bűncselekmények esetében; ez a szintén szakembereknek szóló kézikönyv 2020 októberében készül el. Emellett létrehoznak egy weboldalt az LGBTQI közösség tagjainak, amely hatásos és hatékony ellen-narratívákat mutat be az online gyűlölet-üzenetekkel szemben.

A projektben résztvevő valamennyi szervezet régóta dolgozik a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények és gyűlöletbeszéd témáján, és képzési tapasztalatokkal is rendelkeznek, valamint eddig is dolgoztak a helyi LMBTQI közösséget és az egész lakosságot megcélzó tudatosságnövelő kampányokon.

A projektben résztvevő szervezetek:

Bilitis, Bulgária: 2004-ben alapított bolgár szervezet. Célja, hogy mobilizálja az LMBTI embereket Bulgáriában és érdekérvényesítő munkájával kiálljon az LMBTI emberek egyenlő jogai mellett.

cavaria, Belgium: Belga ernyőszervezet, amely több mint 120 LMBT+ szervezetet tömörít. Kampányokat szervez, információt nyújt, tudatosságnövelő projekteket szervez, érdekérvényesítő munkát végez és képviseli tagszervezeteinek teljes tagságát.

EHRC, Észtország: A 2009-ben alapított Észt Emberi Jogi Központ független civil érdekérvényesítő szervezet, jelenleg a legismertebb emberi jogi szervezet Észtországban.

FELGTB, Spanyolország: Spanyol ernyőszervezet, amelynek ország-szerte több mint 50 LMBT tagszervezete van. A jogi egyenlőségért és a sokszínűségért küzd, együttműködik kormányzati szervekkel, pártokkal, szakszervezetekkel és más társadalmi szervezetekkel a jogszabályok jobb érvényesítése érdekében.

GALOP, Egyesült Királyság: Az LMBT+ embereket érő erőszak ellen fellépő szervezet. Tevékenységei: tanácsadás, támogatás és érdekérvényesítés mindazoknak, akik gyűlölet-bűncselekmény, családon belüli erőszak és szexuális erőszak túlélői.

Háttér Társaság, Magyarország: Magyarország legnagyobb és legrégebb jelenleg is működő lesbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer és interszexuális (LMBTQI) civil szervezete. Szolgáltatásokat nyújt, képzéseket és kulturális eseményeket szervez az LMBTQI közösség tagjainak, szakembereket képez, valamint jogi érdekérvényesítő munkát végez az LMBTQI emberek jogainak védelme érdekében, illetve hátrányos megkülönböztetésük ellen.

ILGA Portugal, Portugália: 1995-ben alapított szervezet. Missziója az LMBT emberek teljes társadalmi integrációja. Támogató szolgáltatásokat nyújt, küzd az LMBT emberek hátrányos megkülönböztetése ellen, valamint emberi jogaik érvényesüléséért.

LGL, Litvánia: Az 1993-ban alapított LGL célja a litván LMBT közösség hatékony társadalmi integrációja. Érdekérvényesítő, tudatosságnövelő és közösségépítő projekteken dolgozik.

Mozaika, Lettország: Közösségépítő és jogvédő LMBT szervezet.

A „Come Forward” (Állj elő!) projektről

Ez az eszköztár részben egy korábbi európai projekt, az **Állj elő!** eredményeire épül. Ebben nagy hangsúlyt kapott a bejelentéseket fogadók (bűnüldöző szervek, civil szervezetek és áldozatsegítők) képzési szükségleteinek feltérképezése. Ennek érdekében a partnerek online kérdőíves és interjú kutatást végeztek. Az eredmények azt mutatják, hogy van még mit pótolni a szakemberek képzése területén. Az ajánlások között szerepel: „a szakemberek tudatosságának növelése és kapacitásának bővítése megfelelő, szisztematikus és fenntartható képzések megtartásával az LMBTI emberekről és a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekményekről a rendőrségnél, az ügyészségnél és a bíróságokon dolgozók számára, valamint az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szociális munkások és áldozatsegítők számára”, és „biztosítani, hogy a bűnüldözés területén dolgozó szakembereknek és az ügyészeknek rendelkezésére álljanak a legfrissebb iránymutatások a gyűlölet-bűncselekmények nyomozásával kapcsolatban.”

Az eszköztár összeállításakor ezekre az ajánlásokra, valamint a projekt során elkészített számos interjúra támaszkodtunk.

Ez a multimédiás eszköztár mindenkinek szól, aki képzést tart a bűnüldöző szervek munkatársainak. Célja, hogy a képzőt gyakorlati útmutatással lássa el arra nézve, hogyan segítheti hozzá a bűnüldöző szervek munkatársait, hogy jobb kapcsolatot tudjanak kiépíteni az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények áldozataival, valamint felismerjék az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekményeket és megfelelően nyomozzanak ezekben az esetekben. Távlati célunk, hogy javuljon a rendőrség reakciója a LMBTQI személyek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekményekre és ezzel segítsük a megelőzést is, valamint hogy a rendőrség hatékonyabban működjön együtt az LMBTQI közösségekkel, javítva ezzel a közbizalmat.

A jól felépített képzéshez erős alapok kellenek. Ez az eszköztár alapvetően interaktív és gyakorlati irányultságú, de azért elméleti háttért is tartalmaz, és ahol több információra lehet szükség, ott további forrásokra utal. Az elméleti fejezet három részből áll: specifikus tudásanyagot tartalmaz az LMBTQI emberekről, a gyűlölet-bűncselekményekről és a jogszabályi háttérrel (európai és nemzeti kontextusban). Az, hogy ebből az anyagból melyik rész mekkora hangsúlyt kap, nagymértékben függ a képző, illetve a résztvevők előzetes tudásától (pl. rendőrök képzése esetén valószínűleg érdekesebb az LMBTQI-specifikus tartalomra, és kevésbé a jogszabályi háttérre koncentrálni).

Ugyanakkor nem javasoljuk egy fejezet teljes kihagyását sem, mert fontos, hogy a képzés résztvevői minden fejezet témájáról alapvető közös tudással rendelkezzenek.

Interaktív tanulás

Az eszköztárban valódi eseteket használunk. Ezzel az a célunk, hogy megérintsük a résztvevőket, és növeljük empátiájukat az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények áldozatai iránt.

Amikor egy LMBTQI személyt ilyen támadás ér, sok tényező akadályozza abban, hogy a rendőrséghez forduljon és feljelentést tegyen. Egy rendőrnek, különösen ha ő maga heteroszexuális és / vagy cisz-nemű, nem mindig könnyű megértenie ezeket az akadályokat. Az eszköztárban szereplő videókat és gyakorlatokat úgy alakítottuk ki, hogy a résztvevők alaposabban megismerhessék az áldozatok szempontjait. Az eszköztárnak részei szerepjátékos gyakorlatok is (bár nem kérjük a résztvevőket, hogy „színészkedjenek”), s ezzel megint csak kihasználjuk a szerepjátékban való részvétel empátiát növelő hatását.

A képzés végére a résztvevők megértik, hogy amit csinálnak, az sokat számít egy LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmény áldozatának, még ha nem is tesznek mást, mint hogy átadják a szükséges információkat, illetve a megfelelő kérdéseket teszik fel a megfelelő környezetben.

Mi okozza az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények magas látenciáját?

Milyen nehézségekkel néz szembe egy feljelentést tenni akaró LMBTQI ember?

Hogyan biztosíthatja a rendőr, hogy az áldozat eléggé biztonságban érezze magát ahhoz, hogy minden szükséges információt átadjon?

A képzés célja a tudatosságnövelés és információk átadása a szexuális irányultság és a nemi identitás és önkifejezés témájában, illetve specifikusan az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények bejelentésével kapcsolatban.

A videókból ábrázolt gyűlölet-bűncselekmény eset, illetve a képzés során használt esetek valós, a projektben résztvevő partnerországokban megtörtént eseteken alapulnak. Azt, hogy pontosan hol történtek, szándékosan nem említjük.

Lehetséges, hogy akár több résztvevő is találkozott már nagyon hasonló helyzetekkel, mint azok, amelyeket a videókból bemutatunk. A képzés célja nem az, hogy kritizáljuk a jelenlegi eljárásokat, hanem hogy nyíltan beszéljünk a témáról a bűnüldöző szervek gyakorlatának javítása érdekében.

Amikor „jó” és „rossz” példákról beszélünk, kizárólag az olyan interperszonális jó gyakorlatokra koncentrálunk, mint például a megfelelő, megerősítő kifejezések használata, a nyitott, érdeklődést kifejező pozíció és testtartás, a biztonságos légkör megteremtése, a bizalom felépítése és hogy nem úgy kezeljük az áldozatot, mintha bűnrészes volna, és bármilyen módon hozzájárult volna az ellene elkövetett bűncselekményhez (kerüljük az áldozathibáztatást).

Kvalitatív kutatás

Ezt az eszköztárát korábbi sikeres kutatási és képzési projektekre alapoztuk, illetve az e projekt kezdetén megvalósított, rendőrökkel felvett interjúkra. A képzés és az átadott anyag megfelelő keretezése érdekében érdemes röviden beszélni az eszköztár eredetéről. Ha például a képzést egy szociális munkás tartja rendőrök számára, akkor legitimitást adhat neki, ha megemlíti, hogy a kutatás során 45 rendőrrel készítettünk interjút Európa-szerte. Másrészt ha a képzést rendőr tartja, akkor az adhat neki legitimitást, ha megemlíti, hogy a képzési anyagot LMBTQI szervezetek munkatársai dolgozták ki: ez nagyobb súlyt ad a szerzők szakértelmének a szexuális irányultság és a nemi identitás témájában, illetve azzal kapcsolatban, hogy milyen hatással vannak a gyűlölet-bűncselekmények az LMBTQI közösségre.

Ez az eszköztár részben a EBESZ TAHCLE (*Training against Hate Crimes for Law Enforcement*) programjára támaszkodik. Ám míg az általános-ságban a gyűlölet-bűncselekmények témáját tárgyalja, ez az eszköztár arra használja a benne foglalt audiovizuális anyagokat és valós eseteket, hogy hangsúlyozza, mennyiben szükséges másképpen megközelíteni specifikusan az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekményeket.

Hallasd a hangod! interjúk, anonim alany

„A rendőr kötelessége, hogy a gyűlölet-bűncselekményt gyűlölet-bűncselekményként kezelje és regisztrálja akkor is, ha az áldozat nem így beszél róla mindjárt az elején.”

A projektben résztvevő partnerek 2018-ban kezdték el a közös munkát. Interjúkat készítettek rendőrökkel és más igazságügyi szakemberekkel. Az interjúk fő tanulságait az alábbiakban foglaljuk össze:

- A területen dolgozó szakemberek körében különösen az áldozatokkal először találkozó rendőrök esetében jellemző a tudáshiány a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozóan, holott éppen nekik kellene a legjobban érteniük ehhez (nem pedig a magasabb rangú tiszteknek, referenseknek, szakvonaltagoknak, bíróknak és ügyészeknek, akik gyakran több képzést kaptak a témáról). Ennek fő okai: a jogszabály-ismeret hiánya és a kevés bejelentés.
- Az eszköztárat csak akkor fogják legitimnek tekinteni, ha hangsúlyozzuk, hogy a rendőrök tapasztalatát is figyelembe vettük mind az eszköztár, mind a videók kidolgozásakor. Ezért a partnerszervezetek rendőr kapcsolattartójuk véleményét is kikérték az eszköztár kidolgozása során.
- A résztvevők szeretik a vizuális anyagokat és az interaktív tanulást, valamint az elmélet és a gyakorlat ötvöztetését. A rendőrök és az adott kisebbségi csoportok (ez esetben az LMBTQI szervezetek) részvétele további legitimációt biztosít az eszköztárnak.

Ezt a képzési útmutatót kilenc európai országban terjesztjük: Belgiumban, Bulgáriában, az Egyesült Királyságban, Észtországban, Lettországon, Litvániában, Magyarországon, Portugáliában és Spanyolországban. Mivel a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó szabályozás és az LMBTQI embereket érintő egyéb jogszabályok, valamint az LMBTQI közösség társadalmi elfogadottsága jelentősen különbözik ezekben az országokban, a helyi környezetről szóló összefoglaló minden országban más. (Az eszköztár angol nyelvű változata minden partnerország jogi környezetet leíró fejezetét tartalmazza.)

A 2019 szeptembere és decembere között zajló tesztelési fázisnak az volt a célja, hogy ellenőrizzük a koncepciónkat és azonosítsuk az esetleges gyenge pontokat. A lehető legbiztosabbak akartunk lenni abban, hogy az eszköztár elérje a célját, és fejleszti a rendőrök képességét arra, hogy LMBTQI emberek elleni gyűlölet-bűncselekmények áldozataival dolgozzanak. Minden partnerországban megvitattuk az eszköztár koncepcióját rendőrökkel; maga a koncepció pedig a korábban felvett interjúkon alapult. A rendőrségi szakértők meglátásai hozzájárultak a végső változathoz, amelyet 2020 februárjában jelentettük meg.

A képzést egy gyűlölet-bűncselekményről szóló videó vetítésével indítjuk, ezt követi egy „rossz gyakorlat”, a bejelentés nem megfelelő kezelésének ábrázolása. Az eszköztár ehhez a videóhoz elméleti és szakmai háttéranyagokat ad, valamint valós eseteket, jó gyakorlatok listáját, megvitatandó kérdéseket, állításokat és szerepjátékos gyakorlatokat tartalmaz. Az eszköztár interaktív: célja, hogy aktív részvételre és megbeszélésre bátorítsa a képzés résztvevőit.

A második videó szereplői ugyanazok, ugyanaz a rendőr találkozik ugyanazzal az esettel, de ez a film az eljárás során alkalmazható legjobb gyakorlatokat emeli ki. Remélhetőleg eddigre minden résztvevő azonosította az első videóban megjelenített hibákat, és láthatja, hogy a második videó mindazokat a jobb kezelési módokat tartalmazza, amelyekről a képzés során szó esett.

Logisztika**A képzés hossza:**

A képzés hossza attól függően, hogy a gyakorlati, elméleti, megbeszélésen alapuló és szerepjátékos részeknek mekkora szerepet szánunk, 3 vagy 4 óra (szünetekkel együtt).

A résztvevők száma:

Azt javasoljuk, hogy a résztvevők száma lehetőleg 10 és 20 fő közé essen. Csak így biztosítható, hogy a résztvevők a megfelelő bizalmas közegben valóban beszéljenek a képzési anyagban szereplő érzékeny témákról, és így biztosítható a tréning dinamikája.

A résztvevők kiválasztása:

Az eszköztár célcsoportját a rendőrségi vezetők, tisztek, közrendőrök és nyomozók alkotják, akár már szolgálatban vannak, akár tanulnak még. Alkalmas képzők képzésére is, vagyis arra is használhatjuk, hogy a résztvevők képesek legyenek kollégáik részére képzést tartani.

Teremigény:

Lehetőleg U, azaz patkó alakban rendezzük el a székeket. Ez az informálisabb elrendezés beszélgetésre bátorítja a résztvevőket, s ugyanakkor csökkenti annak esélyét, hogy mindenki a laptopjába vagy a telefonjába mélyed.

Alapvető szabályok

A csoporttal együtt állapodjunk meg a közös szabályokban! Biztosítsuk, hogy ezek a képzés teljes tartama alatt láthatók legyenek. Fontos, hogy a szabályokat mindenki elfogadja és elköteleződjön a megtartásuk mellett. Néhány példa ilyen alapvető szabályokra:

- Titoktartás: a személyes információkat bizalmasan kezeljük és nem vesszük ki a csoportból.
- „Szerintem / úgy érzem”: mindenki a saját nézőpontjából beszél, a saját tapasztalatait és nézeteit osztja meg.
- Igények kifejezése és önállóság: mindenkinek joga van megtartani magának a gondolatait és az érzéseit, maga dönti el, hogy mit oszt meg a többi résztvevővel.
- Meghallgatás: hallgassuk meg a másikat, figyeljünk arra, amit mások mondanak.
- Tisztelet: nem fogadjuk el a sértő, tiszteletlen beszédet.

A képzés felépítése

Dióhéjban

Érdemes egy jégtörő gyakorlattal kezdeni, illetve bemutatkozó körrel, amelyben bemutatjuk a képzést az 1. részben közölt információk alapján (célcsoport, megközelítés, módszertan).

Ezt követően mutassuk be az **első videót**! Ez egy LMBTQI személy ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekményt mutat be, illetve enbnek bejelentését a rendőrkapitányságon. A címe: „Nem is érdekli őket”. Ebben a jelenetben az áldozat nem kap megfelelő segítséget. A rendőr nem teszi fel a megfelelő kérdéseket, nem veszi figyelembe a gyűlölet-motívumot, amikor regisztrálja a bűncselekményt, és az áldozatnak azt sugallja, hogy maga is tehet a bűncselekményről, mintegy bűnrészes (ezt nevezzük másodlagos viktimizációnak).

Az eszköztár ezután **interaktív gyakorlatokat** tartalmaz, amelyek azt a célt szolgálják, hogy a résztvevők valóban beszélgessenek és részt vegyenek a vitában. A képző a résztvevők foglalkozása és a képzés első gyakorlati részének tapasztalatai alapján dönti el, hogy mennyi időt szán a következő **elméleti fejezetekre** (kifejezések pontos ismerete, a gyűlölet-bűncselekmények fogalma, nemzeti és Uniós jogi szabályozás).

Ezt az elméleti részt a **gyakorlatok második része** követi: egy szerepjátékos gyakorlat. Az ebben leírt esetek valós eseteken alapulnak. A gyakorlat célja, hogy a résztvevők bele tudják élni magukat egy LGBTI gyűlöletbűncselekmény-áldozat helyzetébe, és reflektáljanak saját kihallgatási gyakorlatukra, amikor sérülékeny csoportokhoz tartozó áldozatokkal dolgoznak.

A képzés a **második videó** levetítésével fejeződik be. Ennek címe: „Komolyan veszem”. Ebben a videóban ugyanarról a gyűlölet-bűncselekményről van szó, mint az előzőben, de ebben az esetben a bejelentés jó kezelését láthatjuk. Eddigre a résztvevőknek elvileg azonosítaniuk kellett az első videóban szereplő összes rossz gyakorlatot, és céljainknak megfelelően látják, hogy javaslataik megjelennek a második videóban. (A jelenetek szöveggönyve a [Safe To Be weboldalon](#) olvasható.)

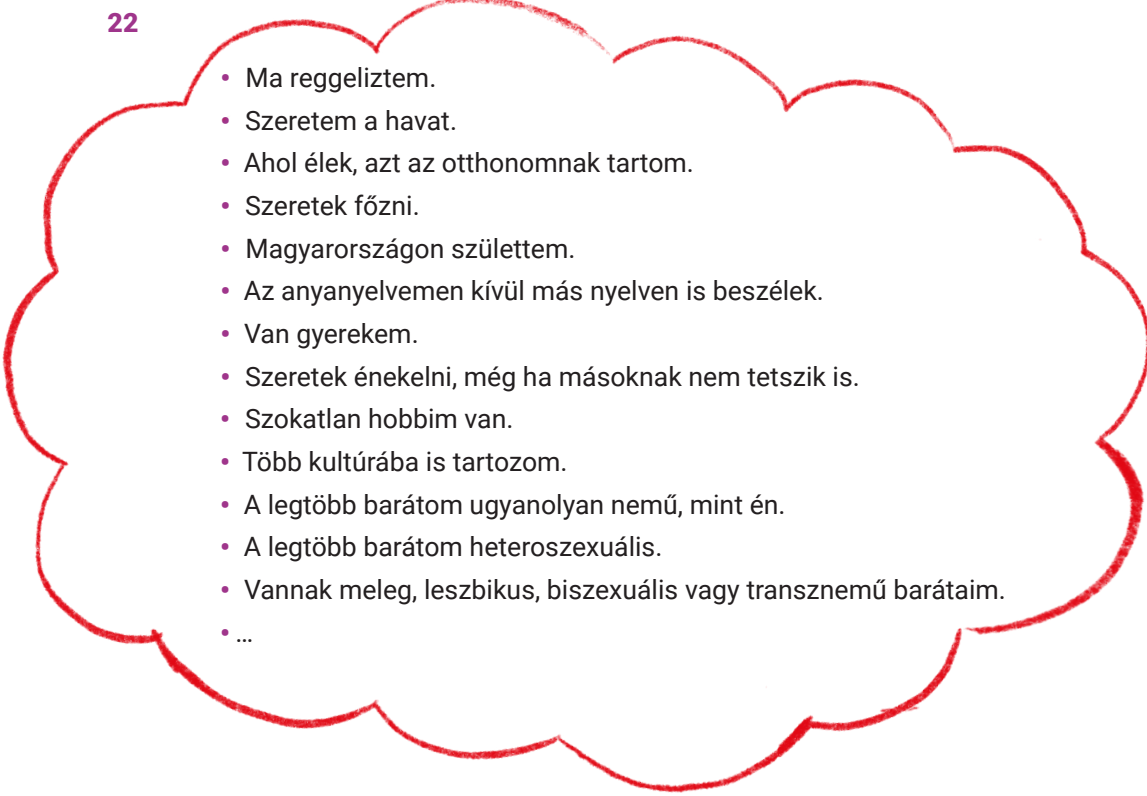
Mivel ez az eszköztár a részvételen alapuló oktatás fontosságát hangsúlyozza, a képzést interaktív gyakorlatokkal kezdjük, mielőtt a képzés elméleti részéről beszélnénk. Ez lehetővé teszi, hogy a képző felmérje a csoport tudásszintjét. A képzésnek ez a része két gyakorlatot tartalmaz: az első címe *Állítások*, a másodiké *Jó gyakorlatok*. Mindkettő a „Nem is érdekli őket” című videóhoz kapcsolódik.

Jégtörő gyakorlat

Ez a résztvevőket megmozgató, bemelegítő gyakorlat megadja az alaphangot a képzés interaktív jellegéhez. Azzal, hogy egy olyan bevezető gyakorlatot választunk, amely hangsúlyozza mind közös vonásainkat, mind különbözőségeinket, felhívjuk a figyelmet a csoport sokszínűségére, még ha ez első pillantásra nem is látszik.

Ezt gyakorlatot a benne szereplő állításoktól függően több szinten használhatjuk: alacsony kockázatú jégtörő játékként, közepes kockázatú kapcsolódás-élményként, vagy magas kockázatú csapatépítő és beszélgetést indító tevékenységként. A gyakorlatot érdemes annak megfelelően alakítani, hogy a csoport tagjai mennyire ismerik egymást. Ezen tényezők alapján válasszuk ki a megfelelő állításokat!

Kérjük meg a résztvevőket, hogy álljanak körbe, egymással szemben. Csatlakozzunk hozzájuk a körben és olvassuk fel az alábbi állításokat. Akire az adott állítás igaz, az tegyen egy lépést előre, a kör közepe felé. Akire nem igaz, az maradjon a helyén. Kérjük meg a résztvevőket, hogy minden állításon gondolkodjanak el egy pillanatra, mielőtt eldöntik, hogy előrelépnek vagy a helyükön maradnak. Ha érdemesnek látjuk, meg is beszélhetjük, miért léptek vagy nem léptek előre. Kérjük meg őket, hogy minden kérdés után álljanak vissza az eredeti helyükre. A képző választhat a témához kapcsolódó állításokat is, de alacsony kockázatú állításokat is, mint például az alábbiak:

-
- Ma reggeliztem.
 - Szeretem a havat.
 - Ahol élek, azt az otthonomnak tartom.
 - Szeretek főzni.
 - Magyarországon születtem.
 - Az anyanyelvemen kívül más nyelven is beszélek.
 - Van gyerekem.
 - Szeretek énekelni, még ha másoknak nem tetszik is.
 - Szokatlan hobbi van.
 - Több kultúrába is tartozom.
 - A legtöbb barátom ugyanolyan nemű, mint én.
 - A legtöbb barátom heteroszexuális.
 - Vannak meleg, leszbikus, biszexuális vagy transznemű barátaim.
 - ...

Ha érzékenyebb kijelentéseket teszünk, hagyjunk időt a gyakorlat után egy alaposabb megbeszélésre. Kérdezzük meg a csoportot, hogy hogy érezték magukat a gyakorlat során, és hogy volt-e olyan állítás, amikor nem léptek előre, bár az állítás igaz volt rájuk. Mit gondoltak vagy érezték, ahogyan hol kiléptek, hol visszaálltak a körbe? Mi az, ami meglepte őket? Mi volt számukra kényelmes vagy kényelmetlen? Mielőtt megnézzük az első videót, emeljük ki, milyen fontos feltárni közös vonásainkat és különbözőségeinket!

Kezdjük azzal, hogy megnézzük a „Nem is érdekli őket” című videót!

Figyelem: a videó bántó nyelvezetet, zaklatást, homofób és transzfób erőszakot és bántalmazást tartalmaz!

Véleményvonal

A videó megnézése után osszuk képzeletben középen kettfelé a szobát. A vonal egyik vége a teljes egyetértést, a másik vége a teljes egyet nem értést jelöli. Olvassuk fel hangosan az előkészített állításokat, és hagyjunk rá időt, hogy a résztvevők elfoglalják a helyüket valahol a vonal mentén. Amikor mindenki választott magának helyet, kérdezzük meg egy résztvevőt a vonal egyik végén arról, hogy miért ezt a helyet választotta. Addig kérdezzük a résztvevőket, amíg a lehető legtöbb gondolatukat megosztják a többiekkel. Hangsúlyozzuk, hogy bármikot megváltoztathatják a helyüket, ha másként látják a kérdést. Ha valaki új helyre áll, kérdezzük meg ennek okáról.

A gyakorlat célja csupán a téma bevezetése, illetve a résztvevők aktivitásra sarkallása, ezért ne tartson tovább 20 percnél.

Állítások (és lehetséges pontosítások):

- **Azt gondolom, hogy ez egy gyűlölet-bűncselekmény.**
 - Igen, azért gyűlölet-bűncselekmény, mert az áldozat az LGBTQI közösség tagja.
 - Igen, azért gyűlölet-bűncselekmény, mert a rendőr feljegyzi, hogy Tamás meleg.
 - Igen, azért gyűlölet-bűncselekmény, mert az elkövetők azért támadták meg Tamást, mert azt feltételezték, hogy az LGBTQI közösséghez tartozik.
- **Azt gondolom, hogy ez esetben fontos ismerni az áldozat szexuális irányultságát és nemi identitását a gyűlölet-bűncselekményként való besoroláshoz.**
 - Igen, hiszen ha az áldozat nem az LGBTQI közösség tagja, akkor ez nem lehet gyűlölet-bűncselekmény.
 - Nem, nem számít, milyen közösséghez tartozik az áldozat. A gyűlölet-bűncselekmény az áldozat valós vagy vélt identitására vonatkozik.

- **Szerintem a videóban szereplő rendőr jól végzi a munkáját.**
 - Igen, mert felveszi a feljelentést és aláírja a sértettel.
 - Nem, mert nem figyel a sértett pszichés jóllétére, ami azt okozza, hogy a bűncselekmény áldozata nem nyílik meg és nem oszt meg vele minden szükséges részletet.
 - Nem, mert nem érdekli, hogy mélyebben elemezze az elkövetők indítékait.
- **A rendőrnek többet kellett volna kérdeznie arról, hogy milyen ruhát viselt az áldozat a támadás idején.**
- **A rendőrnek meg kellett volna kérdeznie, hogy az áldozat pontosan mennyi alkoholt fogyasztott.**
- **Szerintem az áldozat feladata, hogy minden információt elmondjon.**
 - Igen, rajtuk nyugszik a bizonyítás terhe. Ha valamit nem osztanak meg, akkor a rendőr nem tehet semmit.
 - Igen, de olyan körülményeket, környezetet kell teremteni, amelyek lehetővé teszik, hogy az áldozat biztonságban érezze magát, és mindent elmondjon, amit tud.
 - Szerintem a rendőr minden kérdést feltett, amit fel kellett tennie.
 - Igen, szerintem nem lett volna érdemes többet kérdeznie, hiszen az áldozat hezitált, nem akart több dologról beszélni.
 - Nem, a rendőrnek még sok más kérdést fel kellett volna tennie, akármilyen nehezen beszél az áldozat.

Kontextus

A projektben résztvevő partnerek és azok a rendőrök, akiktől tanácsot kértek, közösen azonosították a legjobb gyakorlatokat az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények sértettjeinek segítése során.

A gyakorlat elkezdése előtt elött legyünk benne biztosak, hogy alaposan ismerjük ezt a listát, de ne aggódjunk, ha a résztvevők nem említik meg minden elemét. A gyakorlat befejezése után kapjon mindenki egy nyomtatott példányt. Később ezt a listát használhatják, amikor a szerepjátékos gyakorlatra készülnek a képzés végén.

Gyakorlat

Osszuk fel a csoportot kisebb, 3-4 fős csoportokra, és adjunk ezeknek 15 percet az alábbi kérdések megbeszélésére. Ezt követően hagyjunk 30 percet a nagycsoportos megbeszélésre, és nézzük meg, hány elemet azonosítottak a jó gyakorlatok listájáról.

Megbeszélendő kérdések:

- Sorolják fel a videó alapján a rossz gyakorlatokat! (Magyarázzák is meg, hogy miért tartják ezeket rossz gyakorlatnak!)
- Mit csináltak volna másképp?
- Írjanak össze öt javaslatot, hogy ez a feljelentés-felvétel jobban menjen!

Ezeknek a jó gyakorlatoknak a nyomtatható listáját alább közöljük.

„A rendőr kötelessége, hogy a gyűlölet-bűncselekményt gyűlölet-bűncselekményként kezelje és regisztrálja akkor is, ha az áldozat nem így beszél róla mindjárt az elején.”

Safe To Be interjúk, anonim alany

EZT TEGYÜK

ha LMBTQI-ellenes gyűlölet-bűncselekmény sértettjével dolgozunk

- Teremtsük meg a lehetőségét, hogy az áldozat biztonságban és kényelmesen érezhesse magát:
 - Kérdezzük meg, hogy tud-e most beszélni, vagy halasszuk máskorra a kikérdezést.
 - Hagyjunk szüneteket, amíg összeszedheti a gondolatait.
 - Ha lehet, megfelelő és elkülönített helyet (szobát) válasszunk, ahol nincsenek mások.
 - Köszönjük meg a sértettnek, hogy részletesen beszámol a bűncselekményről.
 - Amikor a sértettel beszélünk, használjuk azt a nevet, amit ő használ, ha az okmányaiban nem ez szerepel.
 - Üljünk vele 90°-os szögben, ne szemben.
- Magyarázzuk el részletesen a feljelentés és a nyomozás folyamatát:
 - Adjunk világos és tömör információt az eljárás menetéről.
 - Ha felvettük a tanúvallomást, menjünk át rajta még egyszer, és adjunk lehetőséget a részletek pontosítására.
 - Adjunk információt az elérhető áldozatsegítő szolgálatokról.
 - Adjuk meg az elérhetőségünket, hogy az áldozat később is meg tudjon keresni minket.
- Magyarázzuk el röviden, mi az a gyűlölet-bűncselekmény, és miért fontos feltárni a indítékokat.
- Hogy megismerjük az elkövetők indítékai, kérdezzük meg az áldozatot:
 - ...emlékszik-e pontosan az elkövető szavaira és/vagy cselekedeteire. Ezt csak egyszer kérdezzük meg, és ne ismételtesük meg feleslegesen. Ezek a szavak vagy cselekedetek segítenek azonosítani az elkövetés indítékait.
 - ...hogyan tudja-e határozni a sérüléseit, beleértve az érzelmi állapotát is. Ha szükséges, küldjük el egészségügyi ellátóhoz.
 - ...hogyan tudja-e határozni az elkövetővel való kapcsolatát.
 - ...hogyan szerinte a bűncselekmény elkövetésének helye utalhat-e az indítékra.
- Ha a rendszer lehetővé teszi, regisztráljuk az ügyet gyűlölet-bűncselekményként!

ha LMBTQI-ellenes gyűlölet-bűncselekmény sértettjével dolgozunk

- Ne kérdezzük meg a sértettet, hogy az LMBTQI közösség tagja-e („szóval Ön meleg?”). A sértettnek nem kell direkt módon beszámolnia a szexuális irányultságáról vagy nemi identitásáról, hacsak a rendőrnél nincs specifikus oka, amiért ezt tudnia kell. A gyűlölet-bűncselekmény akkor is az, ha a sértettet az elkövetők egy adott csoporthoz tartozónak vélik.
- Ne kérjük meg a sértettet, hogy ismétlje el a fájdalmas részleteket (pl. a szóbeli sértéseket). Ezeket elég egyszer elmondania.
- Ne helyezzük a bizonyítás terhét a sértettre:
 - Ne kérdezzük meg, hogy biztos-e benne, hogy (vélt) identitása miatt érte támadás.
 - Ne kérdezzük meg, hogy lehetséges-e, hogy az elkövető csak tréfálni akart.
 - Ne hivatkozzunk a szólásszabadságra, ha jogellenes gyűlöletbeszédről van szó.
- Ne tételezzük fel, hogy a sértett bármilyen módon részes a bűncselekményben (másodlagos viktimizáció):
 - Ne kérdezzük meg, hogy kihívó ruházatot viselt-e. Mindenkinek joga van azt viselni, amit akar, anélkül, hogy gyűlölet-bűncselekmény áldozatává válna.
 - Ne kérdezzük meg, hogy mondott vagy tett-e bármit, ami provokálta az elkövetőt. Mindenkinek joga van kifejezni a kapcsolatát a partnerével és önmagának lenni anélkül, hogy gyűlölet-bűncselekmény áldozatává válna.
 - Ne kérdezzük meg, miért volt a helyszínen éppen akkor. Mindenkinek joga van a szabad mozgáshoz anélkül, hogy gyűlölet-bűncselekmény áldozatává válna.

„Egyes országokban a rendőrök azt mondják, hogy a gyűlölet-bűncselekmények »alacsony szintű« bűncselekmények, mert általában nincs bizonyíték, kevés a statisztikai adat és a tapasztalat is. Holott a gyűlölet-bűncselekmények egyik része egy bűncselekmény, másik része pedig az előítéletes indíték. Ezért legalább olyan komolyan kellene venni őket, mint bármilyen más bűncselekményt, ha nem komolyabban, hiszen az előítéletes indíték súlyosító körülmény. Ha egy rendőr azt mondja, hogy a gyűlölet-bűncselekmények »alacsony szintűek«, az azt mutatja, hogy nincsenek tisztában a jelentőségükkel.”

Mostanra sikeresen megteremtettünk egy olyan képzési közeget, amelyben minden résztvevő megoszthatja a gondolatait, és azzal kapcsolatban is megkezdjük a közös gondolkodást, hogy miért fontos a tudatos interperszonális interakció egy LMBTI gyűlöletbűncselekmény-áldozattal, és melyek a jobb interakció megteremtésének eszközei. Most ideje foglalkozni az elméleti anyaggal is: ez alátámasztja, hogy miért kell külön figyelmet irányítani a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekményekre. Az eszköztár elméleti része 3 fő fejezetből áll, ezek témája:

- a gyűlölet-bűncselekmények meghatározása;
- az LMBTI emberek szempontjából releváns kifejezések, kategóriák magyarázata;
- a jogszabályi környezet (az Európai Unió szintjén és Magyarországon).

Mivel számos elméleti anyag áll már rendelkezésünkre, és mivel ez az eszköztár elsősorban az empátia növelésére fókuszál interaktív és valós eseteken alapuló gyakorlatokon keresztül, az elméleti részben csak a legalapvetőbb ismeretekre térünk ki. Ugyanakkor utalunk egyéb anyagokra, további olvasmányokra.

Az ebben a részben szereplő információt a képzésen résztvevők igényeihez szabott prezentációban adjuk át, a kontextustól és a résztvevők előzetes tudásától függően.

Gyűlölet-bűncselekmények

Meghatározások

A gyűlölet-bűncselekmény olyan bűncselekmény, amelynek indítéka egy adott csoport elleni előítéletesség. Az ilyen bűncselekmények „üzenet-bűncselekmények” is: az elkövető célja részben az, hogy a megcélzott közösségben félelmet keltsen. Ezért a gyűlölet-bűncselekmények nemcsak az érintett egyénekre vannak hatással, hanem az egész csoportra, amelyhez tartoznak. Egyes közösségeket különösen sok támadás ér: rassz-hovatartozásuk, vallásuk, szexuális irányultságuk, nemük, nemi identitásuk, nemzetiségük, etnikumuk, fogyatékos voltak, társadalmi státuszuk vagy egyéb tulajdonságuk miatt.

Az elkövetők azért támadnak meg LMBTQI embereket, mert negatív vélekedések, sztereotípiák szabják meg a gondolkodásukat, intoleranciát vagy gyűlöletet éreznek szexuális irányultságuk, nemi identitásuk és / vagy nemi jellegeik iránt.

A gyűlölet-bűncselekmények felismerésében fontos tényező, hogy nem feltétlenül az áldozat valós identitásáról van szó, az is lehet, hogy az elkövető valamilyen csoporthoz tartozónak véli az áldozatot. Vagyis bárki lehet gyűlölet-bűncselekmény áldozata, ha valaki úgy véli, hogy egy adott csoporthoz tartozik.

A gyűlölet-bűncselekmények mindig két elemből állnak: egyrészt bűncselekmény történik, másrészt jelen van az előítéletes indíték.

Bűncselekmény: az elkövetett cselekmény büntetendő.

Előítéletes indíték: a cselekményt azért követik el, mert az elkövetőt egy társadalmi csoport elleni előítélet motiválja. Az elkövető nem feltétlenül érez szélsőséges „gyűlöletet” az áldozat iránt. A legtöbb gyűlölet-bűncselekmény hátterében olyan mindennapi érzések állnak, mint az ellenségeség, a harag vagy a féltékenység egy adott csoport iránt.

Ahhoz, hogy a jogszabályok gyűlölet-bűncselekményként ismerjenek el egy bűncselekményt, szükséges, hogy az előítélet azért irányuljon egy áldozat ellen, mert van valamilyen „védett tulajdonsága” (vagy az elkövető úgy véli, hogy ilyen tulajdonsággal rendelkezik). A Magyarországról szóló fejezetben további információt találhatunk a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos jogi szabályozásról, illetve arról, hogy mely tulajdonságok állnak jogszabályi védelem alatt.

GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNY

= BŰNCSELEKMÉNY

**AZ EMBEREK BIZONYOS
CSOPORTJAIVAL SZEMBENI
ELŐÍTÉLETES MOTÍVUM**

GYŰLÖLETBESZÉD

**ERŐSZAKRA VAGY
GYŰLÖLETRE USZÍTÁS
SZÖVEGES FORMÁBAN
(SZÓBAN VAGY
ÍRÁSBAN)**

**ERŐSZAKRA VAGY
GYŰLÖLETRE
USZÍTÁS KÉPI
(ESETLEG MÉMKÉNT
TERJESZTETT)
FORMÁBAN**

**GYŰLÖLET
MOTIVÁLTA
INCIDENS**

**OLYAN EMBERRE VAGY
TULAJDONRA IRÁNYULÓ
CSELEKMÉNY, AMELY NEM
ÉRI EL A BŰNCSELEKMÉNYEK
SZINTJÉT**

**AZ EMBEREK BIZONYOS
CSOPORTJAIVAL SZEMBENI
ELŐÍTÉLETES MOTÍVUM**

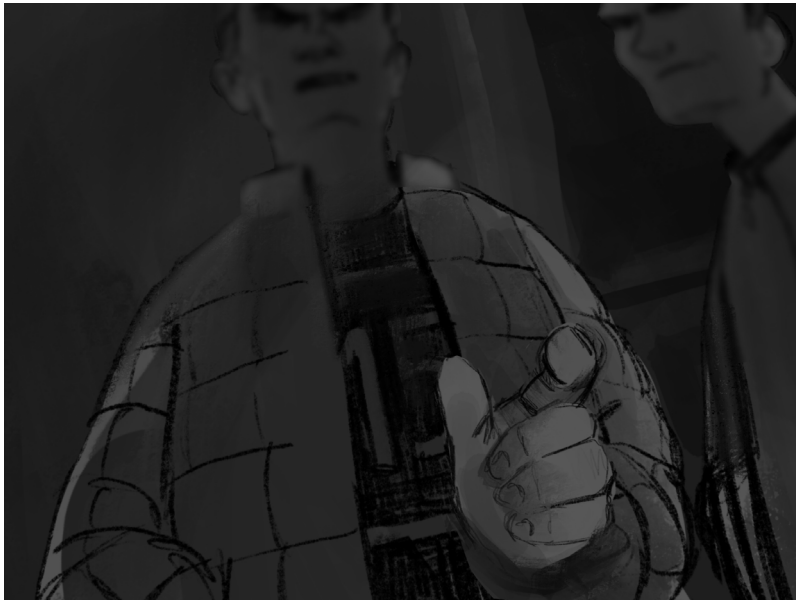
**AZ EMBEREK BIZONYOS
CSOPORTJAIVAL SZEMBENI
ELŐÍTÉLETES MOTÍVUM**

**AZ EMBEREK BIZONYOS
CSOPORTJAIVAL SZEMBENI
ELŐÍTÉLETES MOTÍVUM**

**ELŐÍTÉLETES MOTÍVUM = a támadás célpontja azért kerül
kiválasztásra, mert (az elkövető érzékelése szerint)
kapcsolatban áll egy csoporttal, vagy tagja annak**

Az egyes országok jogi szabályozása általában magasabb büntetést tesz lehetővé gyűlölet-bűncselekmények elkövetése esetén. Ez Magyarországon is így van. Ennek fő oka, hogy a gyűlölet-bűncselekmények alapvetően „üzenet-bűncselekmények”: egy egész közösség ellen irányulnak, nem csak a közvetlen sértett ellen, vagyis akadályozzák a harmonikus, sokszínű társadalmak működését. Fontos, hogy az ilyen bűncselekményekért magasabb büntetés járjon, és ez is tükrözze komolyságukat, illetve súlyos negatív hatásukat.

Az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények látenciája

A bejelentések alacsony száma komoly probléma. Számos kutatás mutatja, hogy az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekményeket a legtöbb esetben nem jelentik az áldozatok.

Egyes esetekben az okozza a bejelentések számának alacsony voltát, hogy nincs konkrét jogi szabályozás ezekre az esetekre, így az áldozatok azt gondolják, hogy nem érdemes feljelentés tenniük. De még azokban az országokban is jelentős a látencia, ahol van kifejezett jogszabályi tiltás. Ez azt mutatja, hogy a bejelentések alacsony számának több oka van, mint pusztán a jogi szabályozás hiányossága. Az egyik ilyen ok a bizalomhiány a bűnüldöző hatóságokban, ami miatt az áldozatok nem akarnak a rendőrséghez fordulni. Ezek az okok gyakran nem csupán az LMBTQI emberekre jellemzők, de vannak közöttük olyanok, amelyek igen: például az internalizált homo- vagy transzfóbia, vagy a félelem a másodlagos viktimizációtól.

Mindez egy ördögi kör létrejöttét okozza: a rendőrök azt gondolják, hogy a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények ritkák és nem kell őket komolyan venni. Ez viszont ahhoz vezethet, hogy nem veszik figyelembe az LMBTQI közösség szükségleteit tükröző ajánlásokat, ami csökkenti a bejelentési hajlandóságot.

Másodlagos viktimizáció

Ez a kifejezés olyan viselkedési módokra és attitűdökre utal, amelyek érzéketlenséget tükröznek és újratraumatizálják a segítséget kérő áldozatot. Ha például a rendőrség úgy kezeli a sértettet, mintha bűnrészes volna, illetve maga is hibás volna az ellene elkövetett bűncselekményben, vagy nem figyel kellőképpen az áldozat megfelelő támogatásához szükséges interperszonális eszközökre, további lelki sérelmet okozhat az egyébként is sérülékeny áldozatnak.

A projekt keretében folytatott kutatásunk és más kutatások is azt mutatják, hogy a másodlagos viktimizáció az egyik legfőbb ok, amiért az áldozatok nem fordulnak a rendőrséghez. Ezért ez a fogalom megkerülhetetlen, mindenképpen foglalkoznunk kell vele a képzés során.

Ha tenni akarnak a másodlagos viktimizáció elkerülése érdekében, a rendőröknek számos jó gyakorlat áll rendelkezésére:

- Képzések a szexuális irányultság, nemi identitás és nemi önkifejezés témájában, ideértve a megfelelő kifejezések használatáról (megszólítás, a homofób / transzfób nyelvezet használatának elkerülése).
- Tudatosságnövelés a pszichológiai stresszről, amelyet a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai megélnek.
- Magatartási szabályzat elfogadása.

Szexuális irányultság, nemi identitás és önkifejezés, nemi jellegek, LBMTQI: fogalmak és magyarázataik

Alapvető fontosságú, hogy a rendőrök ismerjék az LBMTQI emberekre vonatkozó alapszókincset. Segédeszközként osszuk ki a „NEM” mézeskalácsemberke ábrát!

Miért fontos a helyes szóhasználat? A szexuális irányultságra, a nemi identitásra és a nem kifejezésére vonatkozó terminológia megfelelő ismerete és használata segít jobban megérteni a gyűlölet-bűncselekmények áldozatává vált LBMTQI emberek identitását és tapasztalatait, és kifejezi azt is, hogy tiszteletben tartjuk őket. A másik ember identitásának tiszteletben tartása és a saját önmeghatározására használt kifejezések használata az első lépés a bizalom megteremtéséhez. Csak akkor jöhet létre valódi együttműködés, és kaphatjuk meg a munkánk elvégzéséhez szükséges információkat, ha a bűncselekmény áldozata azt érzi, hogy biztonságban van, és tiszteletteljes bánásmódban részesül. A megfelelő nyelvezet használata tehát alapvető jelentőségű az események részleteinek feltárásához és a megfelelő segítségnyújtáshoz.

Az LBMTQI emberekre sokféle szót és kifejezést használunk, ám ezek nem mindegyike olyan, amelyet egy LBMTQI ember magára is szívesen alkalmaz. Vannak közöttük sértő, orvosi kontextusban megalkotott vagy elavult szavak, és ha ezeket használjuk, az nem segíti elő a bizalom kialakulását és az együttműködést. A leggyakrabban használt és a közösség által is biztosan elfogadhatónak tartott szavak az LBMTQI betűszóban is megjelenő alábbi kifejezések: leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer és interszex.

A Hátér Társaság a közeljövőben tudatosságnövelő, képzéseken is jól használható rövidfilmeket, videókat készít többek között az LBMTQI emberekhez, a szexuális irányultsághoz, nemi identitáshoz és a nem kifejezéséhez kapcsolódó szavak és kifejezések magyarázatáról. Ezeket keresse a www.hatter.hu weboldalon vagy forduljon hozzánk emailben a hatter@hatter.hu címen!

Leszbikus: női nemmel vagy identitással rendelkező személy, aki testileg és érzelmileg női nemű vagy identitású személyekhez vonzódik

Meleg: férfi nemmel vagy identitással rendelkező személy, aki testileg és érzelmileg férfi nemű vagy identitású személyekhez vonzódik

Biszexuális: olyan személy, akik testileg és érzelmileg nemre való tekintet nélkül vonzódik más személyekhez

Transznemű: olyan személy, akinek nemi identitása eltér a születéskor meghatározott nemtől, vagy nemi identitását a születésekor bejegyzett nemétől eltérő módon fejezi ki.

Cisznemű: olyan személy, akinek a nemi identitása megegyezik a születéskor bejegyzett nemével.

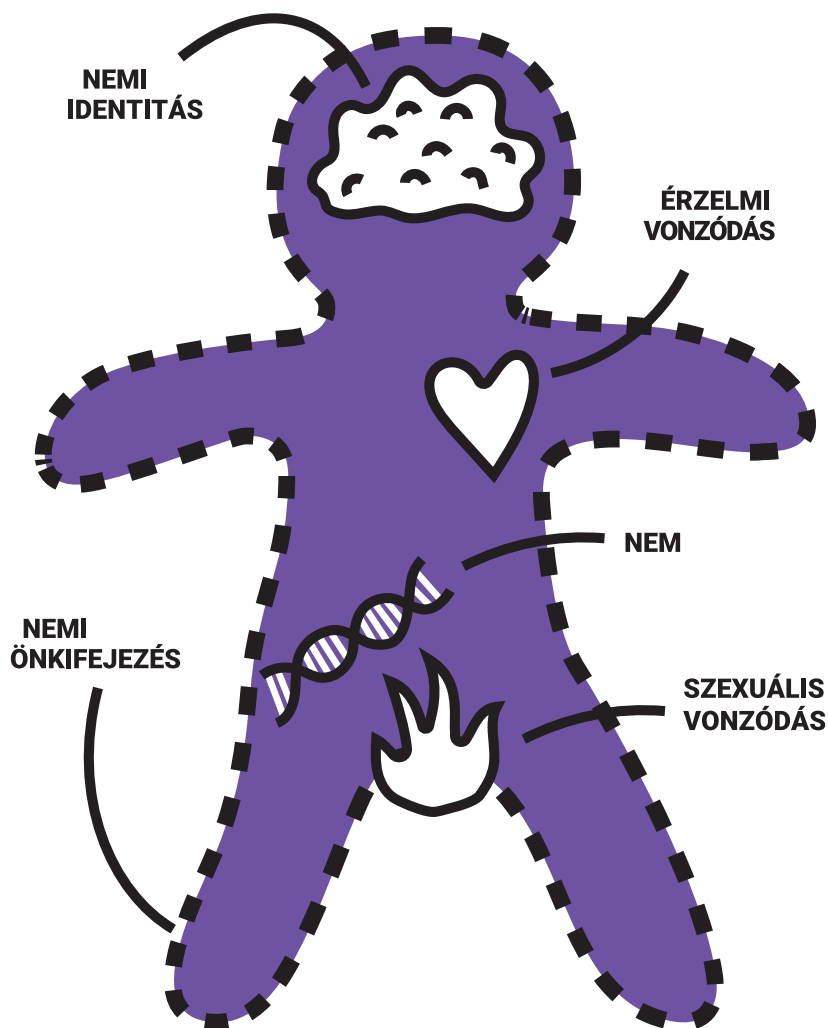
Interszex: olyan személy, aki veleszületett nemi jellegei (kromoszómák, hormonok, testfelépítés, külső és belső nemi szervek) alapján nem sorolható be anatómiailag egyértelműen a férfi-női kategóriákba.

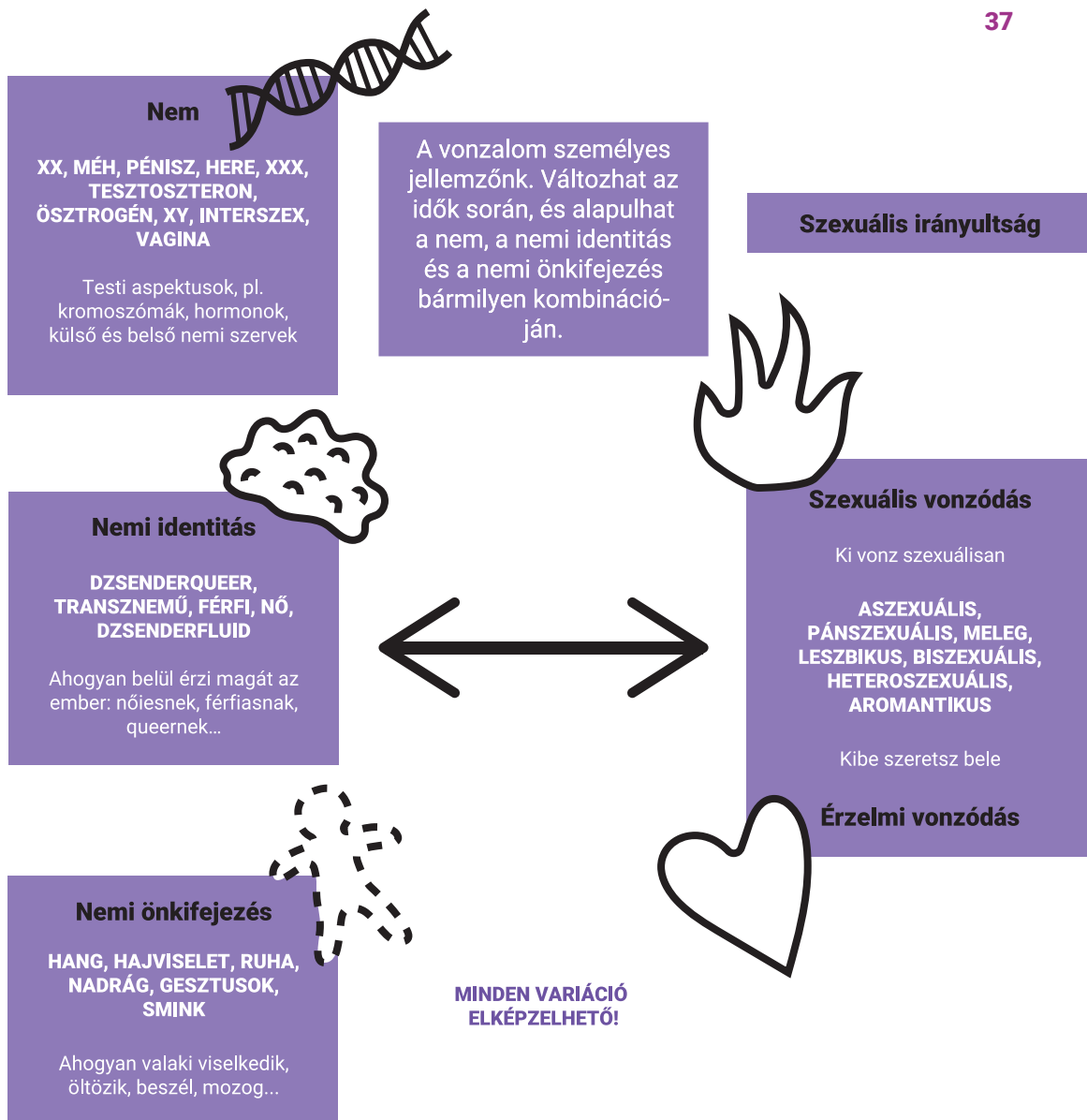
Queer: eredetileg az LMBTQI emberekre használt bántó, megalázó kifejezés az angol nyelvben, ma azonban azok használják a saját identitásuk megjelölésére, akiknek a neme, nemi önkifejezése és / vagy szexualitása nem felel meg az uralkodó társadalmi elvárásoknak, de ki akarják fejezni, hogy az LMBT közösség hagyományos identitás-meghatározásaival sem azonosulnak.

A „NEM” mézeskalácsemberek

Nemi identitás, nemi önkifejezés, szexuális irányultság... Sokszor nehezen elhatárolható fogalmak, és még változhatnak is egy ember élete során. Semmiképpen nem helyezhetők el egy kétpólusú rendszerben: nem vagy-vagy, hanem gyakran inkább és-és kapcsolatban állnak:

Többre éheznek? Ez a modell a Genderbread Person v3 alapján készült. További információk a figura eredetéről és alakulásáról: itspronouncedmetrosexual.com

— **Mi az a norma?**

- Jogszábaály, amely arról szól, hogy hogyan kell viselkedni egy adott társadalomban
- Annak a személynek a munkaköre, aki a nyilvános terekben a normatív viselkedésért felelős
- Informális társadalmi iránymutatás arról, hogy az adott társadalomban mit tartanak normálisnak (ezt a többség határozza meg)

— **Mit az a „NEM” mézeskalácsemlerke?**

- Egy olyan ember, aki soha nem eszik mézeskalácsot
- Oktatási eszköz, amellyel képszerűen elmagarázhatjuk, mit jelent a nem, a nemi identitás, a nemi önkifejezés vagy a szexuális irányultság
- A nem társadalmi konstrukcióját magarázó modell

— **Legtöbb esetben mi vagy ki határozza meg a megszületett baba nemét?**

- A szülést levezető orvos
- A szülők
- A pléd színe, amelybe a babát becsomagolják (kék vagy rózsaszín)

— **Mit értünk anatómiai nem alatt?**

- Kromoszómális mintázatokat (X és Y), belső és külső nemi szerveket, hormonszintet és másodlagos nemi jellegeket
- A belső és külső nemi szerveket
- Kromoszómális mintázatokat (X és Y), valamint hormonszintet

– Kik az interszex emberek?

- Azok, akiket a születésükkor nőként jegyeztek be, nem nem érzik nőnek magukat, vagy akiket férfiként jegyeztek be, de nem érzik férfinak magukat
- Esetükben testi / fizikai tulajdonságok széles köréről beszélünk, amelyek azt okozzák, hogy nem férnek bele egyértelműen a sztereotip módon felfogott, kétosztatú férfi-női kategóriákba. Sok formája létezik, inkább spektrumként kell elképzelni, mint egységes kategóriaként
- Aki a férfi és női nemi identitások között helyezi el magát

– Hol helyezhetjük el a „nemi identitást” a „NEM” mézeskalácsemerke ábrán?

- A nadrágban
- A szívben
- Az agyban
- Mindenhol

– Mit jelent a ciszsznemű kifejezés?

- Olyan emberre utal, akinek a nemi identitása megegyezik a születéskor bejegyzett nemével
- Olyan emberre utal, akinek a nemi identitása nem egyezik meg a születéskor bejegyzett nemével
- Egy zenei hangnem

– Mit jelent az, hogy a transz kifejezés ernyőfogalom?

- Azt, hogy a transz kifejezés sokféle identitást magában foglalhat azok esetében, akiknek a nemi identitása nem egyezik meg a születésükkor bejegyzett nemükkel
- Azt, hogy esőben is használhatjuk
- Azt, hogy sokféle identitásra utalhat, pl. nembináris, dzsenderqueer stb.

— **Mit jelent a *nem kifejezése*?**

- Arra utal, hogy az emberek hogyan jelenítik meg és közlik másokkal nemi identitásukat pl. az öltözködés, smink, kiegészítők, frizura, testnyelv stb. eszközeivel
- A nemeknek megfelelő tanult szerep vagy viselkedés, amelyet kulturális normák határoznak meg
- Annak kifejezése, hogy valaki nem szereti a dzsender fogalmát

— **Mire utalunk, amikor amikor szexuális irányultságról beszélünk?**

- A szexuális és romantikus vonzódásra egy másik emberhez
- A vonzódásra egy emberhez vagy egy ételhez
- A szexuális vonzódásra, illetve a szexuális iránytalanságra

— **Mi a bifóbia?**

- Az a hit, hogy a biszexualitás nem létezik
- A biszexualitással vagy biszexuális emberekkel szembeni idegenkedés, amely megjelenhet abban, hogy valaki tagadja a biszexualitás valóságát, vagy a biszexuális emberekről alkotott negatív sztereotípiákban
- Félelem a párokban megjelenő dolgoktól
- A homofóbia / transzfóbia kifejezések alapján képzett szó, amely specifikusan a biszexualitásra utal

— **Mi a biszexualitás?**

- Azt, hogy valaki potenciálisan férfiakhoz és nőkhez is vonzódhat, de transznemű emberekhez nem
- Egy nem létező szexuális irányultság. Mindenki vagy a férfiakhoz vonzódik, vagy a nőkhez
- Amikor valaki bármilyen nemű ember iránt érezhet romantikus és/vagy szexuális vonzalmat

— **Mindenkinek megvan a helye a „NEM” mézeskalácsemberke ábrán?**

41

- Nem, csak azoknak, akiknek az identitása meleg vagy biszexuális
- Nem, csak azoknak, akiknek az identitása transznemű vagy nembináris
- Nem, csak azoknak, akiknek az identitása heteroszexuális vagy cisznemű
- Igen, a nemi identitásra és szexuális irányultságra, illetve a nem kifejezésére és a nemi jellegekre utaló terminológia mindenkire vonatkozik

Európai Unió

Áttekintés

Az EU tagállamai között nincs konszenzus arról, hogy mi minősül gyűlölet-bűncselekménynek. A védett csoportok meghatározása az egyes tagállamok jogalkotásán múlik.

Több nemzetközi intézmény és Uniós irányelv is foglalkozik ezzel a kérdéskörrel: a bejelentésekkel, a jogi szabályozással, az áldozatsegítéssel, és azzal is, hogy az államok megfelelő szakmai választ adjanak a gyűlölet-bűncselekményekre és a gyűlöletbeszédre.

1. Az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (ODIHR)
2. Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA)
3. A Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (ECRI, Európa Tanács)
4. Az Áldozatvédelmi Irányelv (2012/29/EU)

Az EBESZ és a Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (ODIHR)

Az EBESZ külön figyelmet szentel a gyűlölet-bűncselekményeknek, saját meghatározása szerint: „előítéletes indítékból elkövetett bűncselekményeknek” (EBESZ 2009). Az ilyen bűncselekmények az EBESZ értelmezésében súlyos fenyegetést jelentenek a társadalmi kohézióra, illetve súlyosbodó konfliktusokhoz és erőszakhoz vezetnek. További információ: az [EBESZ weboldala](#).

Az ODIHR minden évben statisztikát készít a gyűlölet-bűncselekményekről. A Hivatal segítséget nyújt a jogszabályalkotásban is, és képzési anyagokat dolgoz ki rendőrök számára. Civil szervezetekkel is együttműködik, elsősorban az éves rendszerességű monitorozásban.

Az FRA dokumentálja a rasszizmus, intolerancia és gyűlölet-bűncselekmények szintjét az EU tagállamaiban, elemzi a jogi és közpolitikai környezetet, valamint szakmai segítséget nyújt Uniós és nemzeti szinten is. További információ: az [FRA weboldala](#).

Az Ügynökség úttörő szerepet játszik a gyűlölet-bűncselekmények láthatóvá tételében, az adatgyűjtés hiányosságainak feltárásában és a jó gyakorlatok megosztásában. 2019-ben új kutatást végzett a diszkriminációról és a gyűlölet-bűncselekményekről, ennek eredményeit 2020 tavaszán hozzák nyilvánosságra.

A Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (ECRI, Európa Tanács)

Az ECRI emberi jogi monitorozó testület, amely a rasszizmus, a hátrányos megkülönböztetés (a „rassz”, az etnikai vagy nemzetiségi származás, a bőrszín, az állampolgárság, a vallás, a nyelv, a szexuális irányultság és a nemi identitás alapján), az idegengyűlölet, az antiszemitizmus és az intolerancia ellen küzd Európában. További információ: az [ECRI rövid információs kiadványa](#)

2019-ben kezdett el dolgozni 6. monitorozó körén, amely három területre fókuszál: a gyakorlatban megvalósuló egyenlőség és a jogokhoz való hozzáférés, a gyűlöletbeszéd és a gyűlölet motiválta erőszak, valamint az integráció és befogadás témájára. A jelentések külön reflektálnak az egyes országokban felmerülő kérdésekre és nyomon követik az 5. monitorozási ciklus során elfogadott ajánlások megvalósítását is.

Mivel nincs olyan nemzetközi egyezmény, amely meghatározza, hogy mely potenciális áldozati csoportokat kötelező védeni, nincs olyan kötelezettség sem, amely előírja a tagállamoknak, hogy a szexuális irányultságot és nemi identitást védett tulajdonságként kell megnevezniük büntető törvénykönyvükben. Mindazonáltal a 2012/29/EU Irányelv a bűncselekmények áldozatainak jogairól, támogatásáról és védelméről kitér az LMBTI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekményekre. Az Irányelv megköveteli többek között azt is, hogy az EU tagállamok biztosítsák, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai hozzájuthassanak specializált támogató és áldozatsegítő szolgáltatásokhoz, amelyek figyelembe veszik egyéni szükségleteiket. Az [Áldozatvédelmi Irányelv itt olvasható](#) magyar nyelven.

Hatóságok közötti együttműködés

Az ECRI, az ODIHR és az FRA egyre koordináltabb együttműködést valósít meg a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos feladataiban. 2016 óta ennek fóruma az EU Magas Szintű Szakértői Csoportja a Rasszizmus, az Idegengyűlölet és az Intolerancia Egyéb Formái Ellen. A testület feladata, hogy jogszabály-javaslatok és közpolitikai kezdeményezések elkészítésével segítse az Európai Bizottság munkáját. A Magas Szintű Szakértői Csoport képzéseket szervez a bűnüldözés szervei számára, s emellett adatokat gyűjt a gyűlölet-bűncselekményekről, valamint az áldozatok támogatásáról, védelméről és jogaik biztosításáról.

Az Európai Bizottság emellett anyagi támogatásban részesít államokat és civil szervezeteket is *Jogok, egyenlőség és polgárság* programján keresztül, amelynek célja többek között a rasszizmus, az idegengyűlölet és az intolerancia egyéb formái elleni fellépés.

Magyarország a jogi szabályozásra tekintettel a középmezőnybe tartozik azon az európai térképen, amelyet az LMBTQI szervezetek európai ernyőszervezete, az ILGA-Europe állít össze minden évben az LMBTQI emberek jogi egyenlőségének helyzetéről. Ugyanakkor ez csak részben tükrözi az országban élő LMBTQI emberek tapasztalatait. A jogsabályi környezet mellett azt is vizsgálni a közbeszédet az emberi jogokról és az LMBTQI emberek egyenlőségéről, illetve hogy mennyire mernek előbújni az LMBTQI emberek és milyen arányban tesznek bejelentést az ellenük elkövetett gyűlölet-bűncselekményekről.

A *Büntető törvénykönyv* büntetni rendeli a gyűlölet-bűncselekményeket és a gyűlöletbeszédet, és külön felsorolja a szexuális irányultságot és a nemi identitást is mint védett tulajdonságot, de a hatóságok gyakran figyelmen kívül hagyják a támadás gyűlölet-motivációját, és enyhébb megítélésű bűncselekmény kapcsán kezdenek nyomozni, vagy bűncselekmény hiányában megszüntetik a nyomozást.

Kizárólag civil szervezetek folytatnak tudatosságnövelő kampányokat, hogy bejelentésre bátorítsák a sértetteket. Állami vagy rendőrségi kampányok, közlemények nincsenek ebben a témában.

Az Európai Unió Áldozatvédelmi Irányelvében foglalt áldozati jogok nagyrészt átültetésre kerültek a magyar szabályozásba, de a valóságban gyakran nem érvényesülnek kapacitáshiány, anyagi vagy technikai okok, illetve a hatóságok leszűkítő jogértelmezése vagy az előítéletes indíték figyelmen kívül hagyása miatt.

Az LMBTQI emberek iránti társadalmi attitűdök

A magyar társadalom mérsékelten elfogadó az LMBTQI emberekkel szemben: az Eurobarometer 2015-ös eredményei szerint a válaszadók 49%-a értett egyet azzal, hogy a meleg, leszbikus és biszexuális embereknek ugyanolyan jogaik legyenek, mint a heteroszexuálisoknak (az EU átlag ebben a kérdésben: 71%).

A kétévente megismételt Európai Társadalmi Kutatás (European Social Survey) adatai szerint 2002-ben a magyarok 46%-a értett egyet azzal az állítással, hogy "Hagyni kell, hogy a meleg és a leszbikusok szabadon éljék az életüket, úgy, ahogy akarják", és 30%-uk fejezte ki, hogy nem ért ezzel egyet. 2012-re az egyetértők aránya már meghaladta az 50%-ot, 2014-ben 51% volt. 2016-ban az egyetértők aránya jelentősen csökkent (37%). Ugyanakkor az Egyenlő Bánásmód Hatóság 2011-es kutatása szerint éppen ugyanannyian (35%) gondolták azt, hogy a homoszexualitás betegség, mint azt, hogy az azonos nemű partner választása alapvető jog.

Egy 2018-ban folytatott reprezentatív kutatás azt mutatja, hogy míg tízből hat ember érezne együtt erősen egy az utcán megtámadott heteroszexuális párral, addig ez az arány egy megtámadott azonos nemű pár esetén csak 47%. Jelentősen kevesebben (39%) éreznének együtt a megtámadottakkal, illetve többen nem éreznének semmilyen empátiát, ha szélsőségesek olyan embereket támadnának meg, akik a Pride felvonuláson vettek részt. Míg a válaszadóknak csak 6%-a nem érezne semmiféle empátiát egy megtámadott azonos nemű pár iránt, 12%-uk válaszolta ezt, ha a sértetteket szélsőséges ellentüntetők támadnák meg egy Pride-felvonulás után.

A fenti adatok arra utalnak, hogy meglehetősen sok válaszadó osztja azt a nézetet, amellyel gyakran találkozunk a magyar médiában és a közösségi média felületeken: hogy az LMBTQI emberek csak a „négy fal között” legyenek azok, és „ne vigyék ki ezt a kérdést az utcára”.

Adatok, statisztikák

Magyarországon nem állnak rendelkezésünkre más gyűlölet-bűncselekményektől elkülönített adatok az LMBTQI emberek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekményekről.

Egy nagymintás kutatás alapján, amelyet 2010-ben folytatott le a Háttér Társaság és a Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Intézete, a válaszadók 16%-a volt homofób vagy transzfób erőszak áldozata. A legtöbb ilyen támadás nyilvános helyeken történt (63%). Az áldozatoknak csupán 15%-a tett feljelentést. Tapasztalataik szerint az esetek 23%-ában a rendőrség nem tett semmit. Az esetek 48%-ában nyomozást indítottak, de az eredmény nélkül zárult le. Az elkö-

vetőket végül csak az esetek 13%-ában ítélték el. Az áldozatok 51%-a azért nem tett feljelentést, mert azt gondolta, hogy a hatóságok nem tennének semmit. 43%-a azt mondta, hogy nem bízik a hatóságokban. 25%-uk félt attól, hogy a környezetük megtudná LMBTQI voltukat, és 23%-uk félt az elkövetők bosszújától. 35%-uk úgy érezte, hogy a helyzetük csak még rosszabb lenne, és 22%-uk szégyellt beszélni az őt ért támadásról. 17%-uk nem tudta, hová fordulhatna.

A 2010-es kutatás transz válaszadóinak ennél jóval nagyobb része, 26%-a volt bűncselekmény áldozata. Leggyakrabban szóbeli támadás vagy zaklatás (93%), illetve erőszakkal fenyegetés (69%) érte őket. Az erőszak leggyakrabban nyilvános helyeken történt (70%). Ha támadás érte őket, a gyűlölet-bűncselekmények transznemű áldozatai súlyosabb sérelmeket szenvedtek, mint a nem transz LMB emberek: háromnegyedük súlyos lelki traumáról számolt be (78%), és csaknem felüket érte fizikai sérülés is (45%). Feljelentést nagyon kevesen tettek: az erőszakos bűncselekmények esetén az áldozatok 11%-a.

Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) 2013-as kutatási adataiban 93079 európai LMBT válaszadó válaszait elemezte, közülük 2267 volt magyar. A kutatás szerint a magyar válaszadók 28%-át érte testi vagy szexuális támadás vagy erőszakkal fenyegetés az előző öt év során, 50%-ukat pedig zaklatás. Az utolsó fizikai támadás oka az esetek 59%-ában, a zaklatás oka az esetek 75%-ában részben vagy kizárólag az volt, hogy a válaszadó az LMBT közösséghez tartozott. Az FRA kutatása az ilyen támadásoknak az LMBT emberek biztonságérzetére gyakorolt hatására is kitér. A válaszadók 68%-a mondta azt (és az EU területén a legmagasabb arány), hogy elkerül bizonyos helyeket, mert LMBT volta miatt fél, hogy támadás, fenyegetés vagy zaklatás éri.

A nem sokkal korábbi jogszabályi fejlődés ellenére a Háttér Társaság 2016-os kutatásának adatai szerint továbbra is csak a homofób vagy transzfób gyűlölet-bűncselekményt átélt válaszadók 10%-a tett feljelentést, holott 46%-uk volt ilyennek áldozata vagy tanúja.

A magyar Büntető Törvénykönyv (bár nem a „gyűlölet-bűncselekmény” és „gyűlöletbeszéd” megnevezést használja) meghatározza és büntetni rendeli az előítéletes indítékból elkövetett bűncselekményeket, és kifejezetten megnevezi a szexuális irányultságot és a nemi identitást mint ezek alapját. Emellett egyes bűncselekmények esetében minősítő vagy súlyosító körülménynek számít az „aljas indokból” való elkövetés, és ennek körébe tartozik az is, ha valaki más társadalmi csoporthoz tartozása miatti előítéletes okból követ el egy bűncselekményt. Büntetendő tehát a közösség tagja elleni erőszak (Btk. 216.§) és a közösség elleni uszítás (Btk. 332.§), és súlyosító körülményként kell figyelembe venni az előítéletes indítékot az alábbi bűncselekmények esetében: emberölés (Btk. 160.§), testi sértés (Btk. 164.§), személyi szabadság megsértése (Btk. 194.§), rágalmazás (Btk. 226.§), jogellenes fogvatartás (Btk. 304.§) vagy (a katonai bűncselekmények körében) alárendelt megsértése (Btk. 449.§).

A nemi jellegeket (interszexualitást) nem említi a jogszabály, de mivel a védett tulajdonságok listája nyitott, az előítéletes indítéknak erre a formájára is vonatkozik mind a közösség tagja elleni erőszak, mint a közösség elleni uszítás jogszabályi meghatározása.

Közösség tagja elleni erőszakot követ el, aki

(1) más valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása, így különösen fogyatékosága, nemi identitása, szexuális irányultsága miatt olyan, kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy az adott csoport tagjában riadalmat keltsen; ez a büntett három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő;

(2) mást valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása, így különösen fogyatékosága, nemi identitása, szexuális irányultsága miatt bántalmaz, illetve erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön; ez a büntett egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A törvény felsorolja azokat a minősítő körülményeket is, amelyek magasabb büntetési tételekhez vezetnek. A büntetés kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a közösség tagja elleni erőszakot

fegyveresen, felfegyverkezve, jelentős érdeksérelmet okozva, a sértett sanyargatásával, csoportosan vagy bűnszövetségben követik el. (Btk. 216.§ (3).)

Az erre a bűncselekményre irányuló előkészület is vétség, amely két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (Az előkészület azt jelenti, hogy valaki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik.)

A közösség elleni uszítás (Btk. 332.§) büntettét az követi el, aki nagy nyilvánosság előtt a magyar nemzet ellen, valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport, illetve annak tagja ellen, vagy a lakosság egyes csoportjai, illetve azok tagjai ellen - különösen fogyatékosokra, nemi identitásra, szexuális irányultságra tekintettel - erőszakra vagy gyűlöletre uszít.

Bejelentés és látencia

A látencia továbbra is súlyos probléma: a kutatások szerint csak az incidensek 10-23%-át jelentik az áldozatok a hatóságoknak.

Korábbi kutatásaink azt mutatják, hogy azok az igazságügyi szakemberek, akik nem kerülnek közvetlenül kapcsolatba áldozatokkal, keveset tudnak a látenciáról vagy bizonytalanok a kérdésre adott válaszukban. Ám azok a rendőrök, akik gyűlölet-bűncselekményekkel foglalkoznak, tisztában voltak a látencia arányával és jelentőségével. Az FRA 2016-ban 263 európai szakemberrel felvett interjúja (közülük tízen voltak magyarok) szerint 68%-uk gondolja azt, hogy a gyűlölet-bűncselekmények esetében jelentősen nehezebb feljelentést tenni, mint más bűncselekmények esetében (FRA 2016).

Az áldozatsegítők közötti együttműködés

Magyarországon a jogszabályi környezet megfelelőnek mondható, de mivel a nyomozás gyakran nem hatékony, mert a hatóságok nem vizsgálják az előítéletes indítékot, a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai sokszor azt érzékelik, hogy nem történik megfelelő igazságszolgáltatás.

A hatóságok nem látják a saját szerepüket a látenciában, és még azok a szakemberek is, akik látják a problémát, a civil szervezetekre hárítják, hogy dolgozzanak ennek megoldásán. LMBTQI és más jogvédő szervezetek az elmúlt években indítottak tudatosságnövelő kampányokat, és létrehozta online bejelentőfelületeket, de ezek a kezdeményezések Magyarországon nem kapnak állami támogatást, és ezért mind az elérésük, mint a fenntarthatóságuk kérdéses.

Az áldozatsegítés rendszere elvileg működik, és a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai ingyenes támogatást és jogsegélyt kaphatnának, de az áldozatsegítő szolgálatok nem nyújtanak a homofób és transzfób erőszak áldozatainak szükségleteire szabott szolgáltatást, nincsenek szabályzataik, protokolljaik ezekre az esetekre, és megfelelő képzésben sem részesültek.

A bejelentések számának alacsony volta, valamint a nyilvánosságot célzó kampányok, a célzott közpolitikák és a képzések hiánya azt eredményezi, hogy az áldozatoknak ez a csoportja gyakran láthatatlan marad az igazságügyi szakemberek és az áldozatsegítő szolgálatok előtt.

Az ORFK 30/2019. (VII. 18.) utasítása a gyűlölet-bűncselekmények kezelésével összefüggő rendőrségi feladatok végrehajtásáról

2019. augusztus elsejétől hatályos az ORFK 30/2019. (VII. 18.) utasítása a gyűlölet-bűncselekmények kezelésével összefüggő rendőrségi feladatok végrehajtásáról.

Az utasítás a következőképpen határozza meg a gyűlölet-bűncselekmény fogalmát (2.c): *a lelkiismereti és vallásszabadság megsértése, a közösség tagja elleni erőszak, a közösség elleni uszítás, a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása, nemzeti jelkép megsértése, önkényuralmi jelkép használata, továbbá minden olyan személy vagy vagyon elleni bűncselekmény, ahol a bűncselekmény áldozatának, helyszínének vagy tárgyának kiválasztása mögött az áldozat, a helyszín vagy a tárgy meghatározott csoporthoz való vélt vagy valós tartozása, e csoporthoz fűződő kapcsolata vagy e csoport számára nyújtott támogatása áll, amely a csoport bármely olyan tulajdonságán alapul, amelyben a csoport tagjai osztoznak, így a tagok vélt vagy valós faji hovatartozása, nemzeti vagy etnikai származása, nyelve, bőrszíne, vallása, neme, nemi identitása, kora, értelmi vagy testi fogyatékosága, szexuális irányultsága vagy más hasonló tulajdonsága.*

2019. szeptember végére minden rendőrkapitányságon mentort kell kijelölni a gyűlölet-bűncselekmények felismerésének elősegítése céljából, akinek személyéről és elérhetőségéről a rendőrkapitányság állományát tájékoztatni kellett. (Az ORFK-n illetve a megyei rendőr-főkapitányságokon már 2012 óta ki voltak jelölve a gyűlölet-bűncselekmény szakvonal tagjai, az ő feladataikat konkretizálja az utasítás.) A rendőrkapitányoknak gondoskodnia kell arról, hogy közrendvédelmi és bűnügyi állományuk oktatásban részesüljön az előítélet-indikátorok listája használatáról, valamint a gyűlölet-bűncselekmények jellemzőiről.

Az utasítás fontos részét képezi az ún. előítélet-indikátorok felsorolása. Az előítélet-indikátorok olyan tények vagy objektív körülmények, amelyekből arra lehet következtetni, hogy egy bűncselekményt részben vagy teljes mértékben előítéletes indítékból követtek el. Az utasítás kimondja, hogy a rendőr eljárása során valamennyi bűncselekmény esetén köteles mérlegelni az előítéletes indíték esetleges jelenlétét. Ha a bűncselekménnyel összefüggésben előítélet gyanúja merül fel, a nyomozó hatóságnak a tényállás felderítése során figyelmet kell fordítani az előítéletes indíték megállapíthatóságának tisztázására.

Lényeges, hogy az utasítás kimondja: az intézkedő rendőr az áldozattal nyugodt, objektív és a szakszerűség keretein belül az áldozatot támogató kommunikációt köteles folytatni. A rendőr az áldozat viselkedésével, kultúrájával, származásával, közösségével kapcsolatban nem jeleníthet meg személyes értékítéletet, köteles tartózkodni a sztereotip, előítéletet hordozó vagy az áldozat hibáztatására utaló szavak és kifejezések használatától.

Az utasítás nemcsak az intézkedő rendőr feladatait határozza meg specifikusan, hanem a nyomozó rendőrt is. E körben kiemeli például, hogy a nyomozó együttműködik más bűnüldöző szervekkel a gyűlölet-bűncselekmény jellemzőinek és a gyűlöletcsoportok esetleges érintettségének feltárása érdekében, szükség szerint nyílt forrású adatgyűjtést végez az interneten a gyanúsított előítéletére vonatkozóan; a gyanúsított tartózkodási helyén, ismeretségi körében adatgyűjtést végez a gyanúsítottnak az általa támadott közösséghez fűződő viszonyával kapcsolatban és intézkedik minden olyan, a gyanúsított birtokában lévő bizonyíték dokumentálására, szükség szerint lefoglalására, amely a gyanúsított esetleges előítéletét alátámaszthatja.

A megyei szakvonalartatók és az ORFK szakvonal-vezetője figyelemmel kíséri a gyűlölet-bűncselekmények miatt folyó büntetőeljárásokat, az ilyen cselekményekre vonatkozó média-megjelenéseket és a szervezett gyűlölet-csoportok illetve tagjaik tevékenységét.

Interjúink tapasztalatai

Interjúalanyaink magas rangú rendőrök voltak, a gyűlölet-bűncselekmény szakvonal tagjai. Válaszaik azt mutatják, hogy alapos ismeretekkel rendelkeznek a gyűlölet-bűncselekmények meghatározásáról és arról, hogy vizsgálni kell az indítékot. Ismerik az indokátorokat is, olyan példákat említettek, mint a ruházat, a kinézet, a helyszín, az idő, a közösségi média tartalmak és az elkövetők által használt kifejezések. Tudtak az új ORFK utasításról is (az ORFK 30/2019. (VII. 18.) utasítása a gyűlölet-bűncselekmények kezelésével összefüggő rendőrségi feladatok végrehajtásáról, lásd fent). Azt is említették, hogy a gyűlölet-bűncselekmények az egész közösségnek üzennek, és hogy ha egy csoport ellen növekszik a támadások száma, az hatással van a többi csoport elleni támadások számára is.

Ugyanakkor néhányuk beszámolója azt mutatta, hogy még szükségük van képzésekre. Egyikük például arról beszélt, hogy „nagyon sok a hamis vád” a roma áldozatok részéről, akik „kijátsszák az etnikai kártyát”, illetve hogy a Pride-felvonulások sürgősszerűek, mert a résztvevők túl nagy figyelmet vonnak az LGBTQI emberekre, és nem csoda, ha megtámadják őket.

Az utasítástól sokat várnak, hiszen minden rendőrkapitányságon lesz a témának felelőse, és ez segíthet az ügyek azonosításában.

Minden interjúalanyunk beszélt arról, hogy a helyszínen intézkedő rendőr vagy az, aki a feljelentést felveszi, nagyon fontos szerepet játszik. Ha ők nem ismerik fel az előítéletes indítékot, akkor az eltűnhet az eljárásban. Ezért az ő képzésük a legfontosabb.

Rendszerszintű problémákról is beszéltek. A sértettet több alkalommal meghallgatják, ezért nehéz számára megnyílni, és elveszítheti a kedvét, hogy végigmenjen az egész eljáráson. És ha az elején nem beszél az indítékról vagy a rendőrök nem értelmezik megfelelően a jeleket, akkor az ügyet nem kezelik gyűlölet-bűncselekményként. „Szakszerűen kell eljárni. Ez a bizonyítékok beszerzése miatt is fontos,

mert ha ez nem történik meg, akkor később az eljárás során hiányosságok lesznek, és akkor már nem lesz ott a bírósági eljárásban a bizonyíték”, mondta egyik rendőr interjúalanyunk.

Interjúalanyaink az alábbi képzési elemeket találják vagy találnák hasznosnak:

- tapasztalatcsere külföldi kollégákkal;
- videók a nyomozásról;
- interaktív, csoportos munka;
- esettanulmányok, szerepjátékok;
- beszámolók áldozatoktól (akár videófelvételen).

Az egyik interjúalany hangsúlyozta, hogy szükségük van rá, hogy meghallgassák őket, amikor a saját nézőpontjukról, problémáikról és negatív tapasztalataikról beszélnek. Egy másik azt emelte ki, hogy a képzésen legyen szó a rendőrség sikereiről és jó munkájáról is, ne csak kritika érje őket.

Mind beszéltek arról, hogy több képzésre és rendszeres, szisztematikus oktatásra van szükség, mert a ritka oktatási alkalmakon megtanultak gyorsan elhalványulnak..

GYAKORLATOK, 2. RÉSZ

Miért hasznosak a gyakorlatok?

Az esettanulmányok és szerepjátékok az aktív, részvételen alapuló tanulás eszközei, amelyek hatékonyan mélyítik el a tudást. Hatásukra megváltozhat a hallgató hozzáállása, növekszik az empátiája, és jobban megérti mások problémáit. Ezért ideális elemei ennek az eszköztárnak.

A következő esettanulmányok mind valós bűncselekményeken alapulnak, amelyek a [Hallasd a hangod!](#) projektben részt vevő országok (Belgium, Bulgária, Egyesült Királyság, Észtország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Portugália, Spanyolország) valamelyikében történtek, de megtörténhettek volna bármelyik országban. Az anonimitás érdekében nem jelezzük az országot és néhány részletet megváltoztattunk, de ettől az esetek még autentikusak maradnak. Azért valós esetekkel dolgozunk, mert annak következtében, hogy az LMBTQI személyek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények esetén az áldozatok többsége nem tesz bejelentést, a bűnüldöző hatóságok kevés ilyen ügygel kerülnek találkozni munkájuk során, és talán nincsenek is tudatában az ilyen bűncselekmények elterjedtségének. A képzés során, ahol biztonságos oktatási közegben találkozhatnak ezekkel az esetekkel, jobban megismerhetik az LMBTQI személyek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekményeket.

Sok szerepjátéknak az a célja, hogy a résztvevők számukra ismeretlen élethelyzeteket is megtapasztaljanak. Ebben az eszköztárban azonban más megközelítést alkalmazunk.

Ha arra kérjük a rendőröket, hogy helyezték magukat egy LMBTQI áldozat szerepébe, az nemcsak irreális elvárás, hanem problémás csoportdinamikákat is eredményezhet. Az LMBTQI áldozatok karikatürisztikus megjelenítése az egész workshop célját alááshatja, ezért erre mindenképpen azonnal reagálni kell. Ha ilyesmi történik, használjuk ki ezt a lehetőséget az önreflexióra („Miért így viselkedett, amikor egy LMBTQI embert kellett eljátszania?”).

Ezért ebben a gyakorlatban a résztvevők „saját” szerepükben, mint gyűlölet-bűncselekmények LMBTQI áldozataival foglalkozó rendőrök jelennek meg, nem pedig az áldozatot alakítják.

Megjegyzés: szerepjátékok levezetése általában megterhelő és tapasztalatot igényel, hiszen sokféle dinamika alakíthatja a helyzeteket. Ez az eszköztár a facilitátor képességeire, képzési tapasztalataira alapoz, és csak átfogó útmutatást nyújthat a gyakorlat előre nem látható lefolyásához.

A rendőr szerepében

Az itt leírt gyakorlatok a csoport azon tagjaira helyezik a hangsúlyt, akik a rendőr(ök) szerepét alakítják. Bátorítsuk a résztvevőket, hogy a rendőr szerepében ne „színészi alakítást” nyújtsanak, hanem igyekezzenek minél inkább önmaguk lenni! Az egyedüli, ami megkülönbözteti ezeket a szituációkat a hétköznapi munkájuktól, a gyűlölet-bűncselekményekről, jó gyakorlatokról, illetve az LMBTQI emberekről a képzsünkön megszerzett tudás beépítése.

Ez a gyakorlat leginkább biztonságos oktatási közegben történő főpróbája annak, hogyan hallgassunk ki egy különleges bánásmódot igénylő sértettet.

A sértett szerepét játszó résztvevőket is arra ösztönözzük, hogy ne „előadják”, csak *képviseljék* a sértettet. A gyakorlat célja a gyűlölet-bűncselekmény áldozatát úgy megjeleníteni, hogy a csoport többi tagja gyakorolhassa rendőri készségeit, nem pedig az, hogy *átérezzék* az áldozat helyzetét.

Felvezetés

- Először röviden magyarázzuk el a résztvevőknek a gyakorlat célját (ld. a fenti magyarázatot), majd alkossunk 3–4 fős csoportokat a résztvevőkből!
- Adjunk minden csoportnak annyi esetet, ahányan vannak, hogy mindenki legalább egyszer alakíthassa a rendőr szerepét.
- Minden esethez három szerep tartozik:
 - a csoport egyik tagja képviseli a sértettet (ld. a fenti megjegyzést);
 - egy (vagy két) résztvevő alakítja a rendőr(öke)t;
 - a csoport egy tagja a megfigyelő. Ő jegyzeteket készít, elemzi a szerepjáték menetét, és irányítja az azt követő megbeszélést.
- Maga a szerepjáték kiscsoportokban történik. A képzésvezető körbejár a teremben és beavatkozik, ha szükségesnek érzi, vagy ha a résztvevőknek kérdése van. Figyeljünk a sztereotip megjelenítésre, és szükség esetén lépünk közbe!
- Kérjük meg a kiscsoportokat, hogy az egyik esetüket mutassák be a teljes csoport előtt. Az együttműködés szintjétől függően ez megvalósulhat az alábbi formákban:
 - előadják a szerepjátékot a teljes csoport előtt, vagy
 - megbeszélik az esetet a teljes csoportban, a megfigyelő irányításával.

Feldolgozás

A feldolgozás során a szerepet játszó résztvevők elmondják, hogy érezték magukat a gyakorlat során. Ha a szerepjáték heves indulatokat váltott ki, a feldolgozás során ezekkel foglalkozni kell, hogy ne maradjanak negatív érzések a gyakorlat után. A szerepjátékokból leginkább a megbeszélés és a reflexió segítségével lehet tanulni. A szereplők reflektáljanak arra, hogy mit éreztek, láttak és tanultak a gyakorlat során. Menjünk végig a szerepjáték legfontosabb elemein, és beszéljük meg, mit csinálnának a résztvevők másként és miért. A megfigyelők megállapításait is használjuk fel! Facilitáljuk a beszélgetést, de maradjunk semlegesek és húzódjunk a háttérbe, ne akarjuk saját véleményünket másokra ráerőltetni. Ha nehezen indul a beszélgetés, kezdhetjük azzal, hogy mi adunk visszajelzést.

A következő eseteírásokban előfordulhat sértő nyelvezet, erőszak, szexuális zaklatás, homofóbia, transzfóbia és öngyilkosság említése. Erre mindenképpen hívjuk fel a résztvevők figyelmét!

Minden kártyán egy olyan bűncselekmény leírása található, amelyet az LMBTQI közösség valamely tagja ellen követtek el. Hangsúlyozzuk: bár nem mind Magyarországon történt, mindegyik megtörténhetett volna akár itt is. A történeteket az áldozat szempontjából írjuk le, egészen addig a pontig, amíg úgy döntenek: elmennek a rendőrségre..

1. eset

Karola 45 éves transznemű nő, 15 éve vállalja identitását. Egy nap bement egy pláza női mosdójába. Egy ott tartózkodó nő észrevette és megkérdezte, mit keres ott. Karola, aki már régóta nem hallotta ezt a kérdést, döbbenten azt válaszolta, hogy pisilni szeretne. Amikor kilépett a mosdóból, a nő a barátjával odakint várta. A férfi követte Karolát, sértegette és pofon ütötte, majd elment. Karola szólt a pláza biztonsági őrének, de az egyetértett a támadóval abban, hogy Karolának nem a női mosdót kellett volna használnia.

Hosszas vívódás után Karola úgy döntött, hogy feljelentést tesz. Jól megnézte a támadót, így biztos benne, hogy tudja azonosítani. Amiatt azonban ideges, hogy egy idegen előtt fel kell tárnia transznemű identitását. Mivel régóta nőként él és ritkán kérdőjelezi meg a nemét, már elszokott attól, hogy erről beszéljen.

Az országos LMBTQI jogvédő szervezet irodájának bejáratát súlyosan megrongálták. A külső ajtót és a redőnyt ismeretlen gyúlékony anyag használatával felgyújtották.

Az incidenst egy véletlenül arra járó taxisoőr fedezte fel, akinek hordozható tűzoltókészülékkel sikerült eloltania a tüzet még mielőtt a tűzoltók, a rendőrség és a mentők a helyszínre érkeztek.

Az LMBTQI szervezet irodájának bejárata közös egy kis pékséggel. A szervezet képviselője arra gyanakszik, hogy az incidens indítéka a helyi LMBTQI közösséggel szembeni gyűlölet volt. Úgy dönt, hogy a rendőrséghez fordul segítségért.

Egy országos LMBTQI egyesület által szervezett beszélgetést szélsőséges csoportok tagjai ellehetetlenítettek. 15–20 tagjuk érkezett az eseményre, azon mindenképpen részt akartak venni, és bár a szervezők az előzetesen közzétett házirendre hivatkozva felszólították őket a távozásra (arra hivatkozva, hogy nyilvánvalóan és deklaráltan nem értenek egyet az esemény céljával, vagyis nem kívánnak a meghirdetett témáról szervezett beszélgetésben részt venni), nemcsak nem hagyták el a helyszínt, de folyamatos csengetéssel, a bejáratí ajtó és egy ablak folyamatos ökölrel verésével elérték, hogy az eseményt nem lehetett megtartani.

A rendőrség jelentős késéssel, mintegy 40 perccel a szervezők első hívása után a helyszínre érkezett, de a járőrök nem tettek semmit annak érdekében, hogy az eseményt megzavaró szélsőségesek elhagyják a helyszínt.

Korábban is történtek hasonló események, a szélsőséges csoportok tagjai megzavartak más LMBTQI témájú eseményeket is, de ezúttal egy nagyobb csoport erőszak alkalmazásával jutott be az esemény helyszínéül szolgáló iroda bejáratához (a ház kapujában félretolták a szervezőket), és kihívóan közösségellenes magatartásuk (lökdösés, hangoskodás, homofób és transzfób kifejezések használata) nyilvánvalóan alkalmas volt arra, hogy a szervezőkben és a beszélgetésre érkező más LMBTQI személyekben riadalmat keltsen.

A szélsőséges csoport közzétette azt is, hogy tiltakoznak minden LMBTQI esemény ellen, különösen ha azok az iskolai erőszakról szólnak és így fiatalkorúakat is érintenek, s közleményükben azzal is fenyegettek, hogy megtámadják az egyesület irodáját.

Az LMBTQI egyesület képviselői a rendőrséghez fordulnak a fenyegetések miatt. Remélik, a rendőrség meggátolja, hogy tovább súlyosbodjék a helyzet.

Renáta és Éva önkormányzati bérlakásban lakik tizenéves lányukkal, Rékával. Az elmúlt hat hónap során szomszédaiktól többször tapasztaltak homofób megnyilvánulásokat, majd zaklatást. Eleinte csak gyűlölködő megjegyzéseket kaptak, de nemrég súlyosbodott a helyzet. Bejárati ajtajukra valakik a „leszbiház” feliratot fújták fel spray-vel, és rendszeresen oda öntik ki a szemetet. Autójuk oldalsó visszapillantó tükeit összetörték; Éva, aki mozgáskorlátozott, emiatt nem tudja elhagyni a házat. Megtudták, hogy azt pletykálják róluk, bántalmazták a lányukat.

Többször megpróbáltak feljelentést tenni a rendőrségen, de semmi nem történt. Amikor ismét egy halom szemetet talál az ajtaja előtt, Renáta úgy dönt, hogy most utoljára bemegy a rendőrségre.

5. eset

Dóra 16 éves, az iskolában nemrég vállalta fel magát mint transznemű és biszexuális. Azóta osztálytársai folyamatosan transzfób sértéseket vágnak a fejéhez, és négyszer meg is támadták. A legutóbbi támadás során olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy kórházba került. Az egyik fiú szexuális erőszakkal is megfenyegette abból kiindulva, hogy ha biszexuális, akkor „úgyis mindenkivel akarja”.

Mivel a szülei sem fogadják el, nem tud beszélni velük a történeteikről. Nem akar a rendőrséghez fordulni, mert fél, hogy attól minden csak rosszabb lesz, de a legjobb barátnője meggyőzi: ha nem jelenti be a bűncselekményt, a helyzet még jobban elmérgesedik. Barátnője azt javasolja, vigye magával a kórházi zárójelentését, illetve néhány olyan üzenetet, amit osztálytársai a közösségi oldalakon posztoltak (és transzfób sértéseket tartalmaznak).

János és Laci kéz a kézben sétáltak az utcán, amikor egy mellettük elhaladó autóból néhány férfi szemetet dobott rájuk. János utánuk kiáltott, mire megálltak és többször a „köcsögök” szót kiabálták. Azután fenyegetően feléjük indultak az autóval, majd elhajtottak. Mindez az otthonuktól nem messze történt, és felismerték, hogy az egyik férfi egy szomszédjuk fia volt.

Jánost nagyon feldühítették a történetek, viszont általában nem bízik a hatóságokban. Ugyanakkor Laci miatt is aggódik, mert korábban depressziós volt, és most egyáltalán nem hajlandó beszélni a történetekről. Szoronganak, ha a környékükön sétálnak, és félnek, hogy megismétlődik a támadás.

János úgy dönt, hogy elmegy a rendőrségre, de Lacinak nem szól erről, mert nem akarja felzaklatni.

Dénes 32 éves férfi, egy nagy bérházban él Budapesten. Egy ideje már zaklatja az egyik szomszédja, aki ugyanazon az emeleten lakik. Bár eddig nem mondott semmi olyat, ami konkrétan Dénes melegségére utalt volna, Dénes azt gyanítja, hogy a zaklatásnak homofób indítéka van.

A Pride felvonulás napján Dénes kitett egy szivárványszínű zászlót lakása utcai ablakába. Amikor a zaklató szomszédval összefutott a lépcsőházban, az közölte vele, hogy szégyellnie kellene magát, és ne erőltesse másokra az életmódját. Másnap ugyanez a szomszéd odament Déneshez a lépcsőházban és közölte: „a jobb helyeken az ilyeneket lelövik”, majd egy sörösüveget dobott Dénes feje irányába, ami majdnem eltalálta.

A következő napokban Dénes nem mert elmenni otthonról. Pár éve már áldozatául esett egy homofób támadásnak, ami súlyosan traumatizálta és fizikailag is meggyomorította (azóta sántít). Akkor nagyon nem volt elégedett a rendőrség reakciójával. Most fél, hogy egy rendőrségi ügy felszakítaná a régi sebeket, és megint előítéleteket tapasztalna a rendőrség részéről. Önmagát is hibáztatja, amiért kitette a szivárványzászlót; úgy érzi, lehet, hogy ez rossz ötlet volt.

Négy napi tépelődés után úgy dönt, mégis bejelenti az esetet a rendőrségnek.

Jakab biszexuális férfi, aki néha kilátogat a közeli kiserdőben levő korzóra (ez olyan szabadtéri terület, ahova férfiak szexuális kapcsolat céljából járnak ismerkedni). Leginkább beszélgetni jár oda, de néha felszed partnereket.

Egy este egy férfi megállította és megkérdezte, van-e tüze. Mikor Jakab a zsebébe nyúlt, a férfi azt mondta rá, hogy „mocskos buzi”, és követelte, hogy adja oda a telefonját és a pénztárcáját. Jakab döbbenten átadta őket, mire a férfi ököllel arcon ütötte és eltörte az orrcsontját.

Jakabot nagyon megrázta az eset, de nem hívta a rendőrséget; félt, hogy őt hibáztatnák, minek ment ki a korzóra. Ehelyett a kórházba ment, ahol azt mondta, elesett az utcán. Egy barátját azonban felhívta és elmesélte neki, mi történt. Mikor leírta a támadó külsejét, a barát elmondta, hogy ugyanez az ember más férfiakat is megtámadott korábban, és sürgeti Jakabot: menjen el a rendőrségre, hogy megállítsák a támadót, nehogy mást még ennél is komolyabban bántalmazzon.

Jakab aggódik, hogy ha bejelentést tesz, akkor családtagjai vagy kollégái értesülhetnek szexuális irányultságáról, ugyanis nem vállalja magát előttük. Végül bemegy a rendőrségre, de reméli, hogy névtelenül is tud feljelentést tenni.

Bea és Nóri szórakozni voltak a belvárosban. Bea átkarolta és szájon puszilta Nórit, mire egy mellettük elhaladó férficsapat egyik tagja szintén kért egy pusztit azzal, hogy „ne féljete, nekem bejönnek a lesbik”. A nők nem vettek róla tudomást és továbbmentek az ellenkező irányba. A férfi ekkor feldühödött és azt kiáltotta utánuk: „dagadt buzi cigányok!”

A csoport követte őket, és a férfi megragadta Bea karját. Bea ellökte, mire egy másik férfi odalépett és ököllel megütötte. Ekkor az egész csoport rájuk támadt, a földre lökték őket és többször beléjük rúgtak. Mindketten sérüléseket szenvedtek. Pár perc után a férfiak elszaladtak.

Egy járőrelő értesítette a rendőrséget, akik hamarosan megérkeztek a helyszínre. Amikor a kiszálló rendőr megtudta, hogy a nők szájon puszilták egymást, megkérdezte, miért tették ezt egy ilyen környéken, ezzel csak kiprovokálták a támadást. A két nő úgy érezte, a rendőr őket hibáztatja a történetekért, ezért nem mentek vele feljelentést tenni a kapitányságra, hanem megkérték, hogy vigye be őket a kórházba, hogy ellássák a sérüléseiket.

Eltelt egy-két hét, mire Nóri és Bea összeszedte a bátorságát, hogy bemenjen a rendőrségre. Ott nem azzal a rendőrrel beszélnek, akivel a bűncselekmény helyszínén, de feljelentésükben megemlítik a viselkedését.

Zsolt meleg férfi. A Facebook oldalát meghekkelte valaki, aki sértő, szexuálisan explicit üzeneteket küldözgetett a nevében. Megváltotta a jelszavát, mire megszűntek az üzenetek, viszont több kamu profil is megjelent a nevével. Zsolt ezeket sorra jelentette, a Facebook törölte őket, de folyamatosan jöttek újak.

Zsolt kollégái és családtagjai olyan üzeneteket kaptak a kamu oldaláról, mint hogy „buzi AIDS-em van, és meg foglak erőszakolni”; ebből tudták meg, hogy Zsolt meleg, és néhányan elfordultak tőle. Ő maga is kapott üzeneteket, amelyekben lebiztították és azzal fenyegették, hogy intim képeket hoznak nyilvánosságra róla, ha nem fizet. Zsoltnak fogalma sem volt, ki az elkövető, bár egy kolléganője elárulta neki, hogy egy kollégájuk homofób megjegyzéseket tett és azzal dicsekedett, hogy ő küldözgeti az üzeneteket Zsoltnak.

Zsolt szeretné megállítani a zaklatást, de nem mer konfrontálódni a kollégával, és nem is biztos benne, hogy bűncselekmény történt. Rendkívüli mértékben szorong és nem tudja, mihez kezdjen. Munkahelyi teljesítménye erősen leromlott, és antidepresszánsokat kell szednie.

Végül főnöke biztatására elhatározza, hogy jelenti az incidenseket a rendőrségen.

Adél transznemű nő, jelenleg hajléktalan. Pár hónapja barátoknál húzza meg magát.

Egy este felment egy férfihoz, akivel egy bárban ismerkedett meg. A férfi szexuálisan erőszakoskodni kezdett vele, és ennek során fedezte fel, hogy Adél transznemű. Ekkor többször fejbeütötte egy tompa tárggyal. Adélnak sikerült elmenekülnie és azonnal hívta a rendőrséget, akik nemsokára megérkeztek. Az elkövetőt a helyszínen letartóztatták, Adélt pedig kórházba vitték, ahol két napot kellett töltenie a sérülései miatt.

A rendőrség ezután elvesztette a kapcsolatot Adéllal, aki nem vette fel a telefonját. Pár nap múlva Erika, a helyi LMBTQI szervezet egyik képviselője, bement a rendőrségre Adél aláírt feljelentésével, amelyben mindent részletesen leírt. Erika elmagyarázza, hogy Adél megkereste a szervezet Jogsegély-szolgálatát és kérte, hogy tegyenek feljelentést a nevében (egy meghatalmazást is aláírt), mivel ő maga nem bíz a hatóságokban és korábban traumatikus élményei voltak a bűnüldözéssel.

Alex, egy 25 éves meleg férfi kitett a Facebook-oldalára néhány fényképet magáról, amint részt vesz a Pride felvonuláson. Nem sokkal később egy kamu oldal üzenetni kezdett neki: különböző homofób sértéseket írogattak neki és azt, hogy ne mutogassa az aberráltságát. Alex elolvasta az üzeneteket, de nem foglalkozott velük. Nem ez volt az első eset, hogy valaki homofób sértéseket vágott a fejéhez.

Másnap azonban Alex újabb üzenetet kapott ugyanarról a profilról, ezzel a szöveggel: „Helló! Tudom ám, hol laksz! Lehet, meglátogatlak, aztán majd a vér és néhány csonttörés kigyógyít az aberrációból!” Alex megdöbbent az egyértelmű fenyegetéstől és attól, hogy az elkövető állítólag tudja a címét, ezért azonnal letiltotta az illetőt. Pár órával később az Instagramon kapott üzenetet: „Azt hiszed, egy tiltással lerázatsz? Nemsokára találkozunk, buzeráns!” Alex az Instagramon is letiltotta a személyt.

Alex pár napig nem is merte elhagyni a házat. Végül a lakótársa rábeszélte, hogy tegyen feljelentést a rendőrségen, mert ez így nem mehet tovább. Reméli, a rendőrség segít abban, hogy újra biztonságban érezze magát.

Gergőt egy csapat férfi megtámadta, amikor egy bárból jött ki a barátai-val. A támadók homofób sértéseket kiabáltak és többször ököllel megütötték Gergőt. A barátai kérték a biztonsági őrkét, hogy segítsenek, de azok nem voltak hajlandók, inkább a rendőrséget hívták.

Amikor a rendőrség a mentőkkel együtt kiért a helyszínre, az első megjegyzésük az volt: nem csoda, hogy Gergőket megtámadták, hiszen női ruhát viselnek. A rendőrök megkérték Gergőt, hogy azonosítsa a támadókat, ő azonban annyira sokkhatás alatt volt, hogy nem tudott leírást adni róluk. A rendőrök akkor azt mondták neki, hogy először nézesse meg a sérüléseit, azután menjen be a rendőrségre, ha azt szeretné, hogy nyomozás induljon az ügyben.

Az ügyeletes orvos hasonló megjegyzést tett, mint a rendőr, hogy a magyarok nem fogadják el az ilyen öltözéket – ezzel azt sugallva, hogy Gergő a hibás, amiért megtámadták.

Gergő először nem akart feljelentést tenni, de amikor egy rendőr telefonon felvette vele a kapcsolatot, és egyáltalán nem ítélkezőn, hanem együttérzően beszélt, úgy döntött, mégis bemegy.

A rendőröket sok tényező akadályozza a gyűlölet-bűncselekmények felismerésében és nyomozásában. Fontos, hogy a bűnüldöző szervek tisztában legyenek ezekkel az akadályozó tényezőkkel, hogy megfelelő stratégiákat dolgozhassanak ki a kivédésükre. Az előítélet-indikátorok felismerése alapvető jelentőségű. A rendőrség gyakran csak akkor jut a sikeres nyomozáshoz szükséges mennyiségű információhoz, ha a bejelentést tevő személy biztonságban érzi magát, és elegendő mennyiségű előítéletességre utaló információt bocsát a rendelkezésére.

A gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelemben kulcsfontosságú a bűnüldöző szervek munkatársainak képzése az előítélet-indikátorok felismerésére és a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények áldozataival való megfelelő bánásmódra.

Ezt az eszköztárat egyrészt a bűnüldöző szervek munkatársai, másrészt LMBTQI szervezetek szakemberei segítettek létrehozni.

További információk a projekt honlapján: speakout-project.eu/hu.

A leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer és interszex személyek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak támogatása. Gyakorlati kézikönyv. Háttér Társaság, 2018. www.lgbthatecrime.eu <http://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/lmbtqi-tamogato-fuzet.pdf>

Ismerd fel és jelentsd a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekményeket! Háttér Társaság, 2018. www.lgbthatecrime.eu <http://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/ismerd-fel-es-jelentsd-final-2.pdf>

Útmutató a gyűlölet-bűncselekmények sértettjeinek, egyén tanúinak kihallgatásához, továbbá a hatóság sértettel kapcsolatos észlelésének jegyzőkönyvezéséhez különös tekintettel az adatvédelmi kérdésekre. Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport. http://gyulotellen.hu/sites/default/files/gyem_kihallgutmutato_3.pdf

Előítélet-indikátorok táblázata. Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport. http://gyulotellen.hu/sites/default/files/gyem_indikator-lista_haromolszopos_vegleges.pdf

További információk és gyűlölet-bűncselekményekről szóló képzési anyagok angol nyelven: TAHCLE (Training on Hate Crime for Law Enforcement), EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (ODIHR). Ebben a képzési anyagban szerepel egy gyakran feltett kérdések lista. Ez olyan kérdésekből áll, amelyek nagyon gyakran felmerülnek a gyűlölet-bűncselekményekről szóló képzéseken, pl. „miért van szükségünk erre a képzésre, nálunk nincsenek gyűlölet-bűncselekmények”, „a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó jogi szabályozás többletjogokkal ruház fel egyes csoportokat?”, vagy: „A gyűlölet-bűncselekményre vonatkozó törvények védik a többséghez tartozó embereket is?”

This image shows a full page of blank, lined paper. It features approximately 20 horizontal blue lines spaced evenly apart, typical of standard notebook paper. The lines extend across the entire width of the page, leaving small margins at the top and bottom. There are no vertical lines or other markings present.

SAFE.TO.BE BY SPEAK OUT
PROJECT

Mivel az LGBTQI emberek egyenlő jogaiért, társadalmi elfogadásáért és jóllétéért végzett munkánkat részben az Európai Unió és más külföldi szervezetek támogatják, a 2017. évi LXXVI. törvény alapján egyesületünk külföldről támogatott szervezetnek minősül.